

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Päiväkodin arki lapsen kertomana — sadutus osallistavana menetelmänä

Kokkonen, Elina

Norja, Jutta

2011 Laurea Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

**Päiväkodin arki lapsen kertomana –
sadutus osallistavana menetelmänä**

Elina Kokkonen
Jutta Norja
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2011

Elina Kokkonen ja Jutta Norja

Päiväkodin arki lapsen kertomana – sadutus osallistavana menetelmänä

Vuosi 2011 Sivumäärä 41

Opinnäytetyö on toteutettu espoolaisessa päiväkodissa osana VKK-Metro-hanketta. VKK-Metro on varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö, joka toimii yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa sekä Helsingin yliopiston ja sosiaalialan osaamiskeskus Soccan kanssa. VKK-Metron kauden 2009–2011 yhtenä keskeisenä tavoitteena on lasten ja heidän vanhempiensa osallisuuden vahvistaminen, mistä päiväkotia johtanut oman tavoitteensa: ”lapsen osallisuuden lisääminen kiirettä vähentämällä”. Opinnäytetyön aihe nousi päiväkodin tavoitteista ja tarkoituksena oli ensisijaisesti tuoda lapsen ääni kuuluviin ja näin edistää päiväkodin tavoitteessaan korostamaa lapsilähtöisyyttä.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Tutkimuspäiväkodistä mukana opinnäytetyössä oli yksi 3–5-vuotiaiden lasten ryhmä, josta opinnäytetyön toteutukseen osallistui 15 lasta. Aineistonkeruu toteutettiin tammi-helmikuussa 2011 ja menetelmänä käytettiin sadutusta. Sadutus on suomalainen innovaatio, jonka avulla lapsen ääni saadaan kuuluviin tämän kertomien satujen kautta. Sadutusta toteutettiin päiväkodilla kahteen otteeseen, joista ensimmäisen kierroksen sadutuksista muodostui satukirja päiväkodin käyttöön ja toisen kierroksen sadut analysoitiin sisällönanalyysin keinoin.

Opinnäytetyössä haluttiin vastata siihen, miten lapset kokevat päiväkodin arjen ja miten osallisuus ilmenee lasten tarinoissa. Päiväkodin arki muodostuu lasten tarinoiden mukaan seuraavista osa-alueista: päiväkodissa viihtymiseen vaikuttavat asiat, perushoidolliset tilanteet, perhe, ohjattu toiminta ja toiminnan raamit. Osallisuuden ilmenemistä tarinoissa tutkittiin Mikko Orasen osallisuuden kuuden ulottuvuuden näkökulmasta. Osallisuus ilmenee myös lasten tarinoissa. Kaikkien ulottuvuuksien ei tarvitse toteutua, jotta osallisuutta olisi. Tarinoissa osallisuus ilmenee muun muassa mahdollisuutena ja oikeutena valita osallistuuko toimintaan, oikeutena saada tietoa ja mahdollisuutena ilmaista omia ajatuksiaan.

Opinnäytetyön tärkeimpänä johtopäätöksenä nousi esiin, että tarinoiden mukaan lapset viihtyvät päiväkodissa ja kokevat päiväkodin arjen mielekkääksi. Päiväkodin tavoite tuntuu lasten tarinoiden perusteella toteutuneen. Opinnäytetyömme tulokset annetaan tutkimuspäiväkodin ja VKK-Metro-hankkeen käyttöön. Toiveena on, että opinnäytetyömme aiheutta tutkitaan jatkossakin ja lasten mielipiteitä ja ajatuksia otetaan yhä enemmän ja paremmin huomioon varhaiskasvatuksen eri saroilla.

Asiasanat: varhaiskasvatus, sadutus, lapsilähtöisyys, osallisuus

Elina Kokkonen and Jutta Norja

How Children Experience the Everyday Life at Day Care – Storycrafting as a participative method

Year	2011	Pages	41
------	------	-------	----

Our thesis was carried out as a part of VKK-Metro program in a day care centre in Espoo. VKK-Metro, the metropolitan area early childhood education development unit, co-operates with the municipalities of Helsinki Metropolitan Area, Helsinki University, and Socca, the Centre of Excellence on Social Welfare in the Helsinki Metropolitan Area. One of the program's primary goals for 2009–2011 was to strengthen the participation of children and their parents which the day care centre turned into their own goal, "Increasing a child's participation by reducing hurry". Our thesis topic was derived from the day care centre's goals and the primary aim was at making the children's voices heard and thus promoting child-centricity emphasized by the day care centre.

This thesis is a qualitative study. 15 children from a group of children aged three to five participated in the study. The material was gathered by storycrafting in January and February 2011. Storycrafting is a Finnish invention for making a child's voice heard through stories. Storycrafting was conducted twice, the first round being documented as a storybook and the second one analyzed by qualitative content analysis methods.

We wanted to learn how the children interpret the everyday life of the day care centre and how participation is present in the stories. The everyday life consists of the following categories: things affecting enjoyment in day care, basic care situations, family, adult led activities and the framework for activity. The presence of participation was studied by using the six dimensions of participation by Mikko Oranen. Participation was identified in the stories. All the dimensions don't have to be present for participation to exist. Participation was displayed in the stories e.g. through being able to decide whether to take part in activities, having the right to be informed, and having an opportunity for expressing one's thoughts.

The most important conclusion in our thesis was that according to children's stories, they seem to enjoy themselves in day care and regard the everyday life as meaningful. Based on the stories, the day care centre's goal can be considered achieved. The results of our thesis will be handed over to the day care centre and VKK-Metro program. We wish that the topic is further studied and children's opinions and thoughts better considered in different areas of early childhood education.

Keywords: early childhood education, storycrafting, child centricity, participation

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tausta ja tarkoitus	7
3	Opinnäytetyön teoreettinen perusta	8
3.1	Päivähoito ja varhaiskasvatus	8
3.1.1	Päivähoito Espoossa	10
3.1.2	Espoon varhaiskasvatussuunnitelman sisältöalueet	11
3.2	Lapsilähtöisyys	13
3.3	Lapsen osallisuus.....	13
3.3.1	Osallisuuden ulottuvuudet	14
3.3.2	Lapsen osallisuus päiväkodissa	15
4	Tutkimusmenetelmät	15
4.1	Sadutus	16
4.1.1	Sadutuksen historiaa	18
4.1.2	Perussadutus ja aihesadutus.....	18
4.2	Sisällönanalyysi.....	19
5	Tiedonkeruu ja analyysi	20
6	Tulokset	21
6.1	Päiväkodissa viihtyminen	22
6.2	Perushoidolliset tilanteet	23
6.3	Perhe.....	25
6.4	Ohjattu toiminta.....	27
6.5	Toiminnan raamit.....	29
6.6	Osallisuus tuloksissa	31
7	Pohdinta	32
8	Eettisyys ja luotettavuus.....	34
	Liitteet.....	39
	Liite 1: Sisällönanalyysin luokat	39
	Liite 2: Lupalappu lasten vanhemmille.....	40
	Liite 3: Espoon kaupungin tutkimuslupa	41

1 Johdanto

Päivähoidon ja päiväkodin arki koetaan usein kiireiseksi. Lapsimäärät ryhmissä kasvavat kasvamistaan ja työntekijät ovat yhä tyytymättömämpiä työoloihinsa. Opinnäytetyössä haluttiin tarkastella sitä, miten lapsi näkee ja kokee päiväkodin arjen. Aihetta ei ole tarpeeksi lähestytty tällaisesta näkökulmasta.

Opinnäytetyö toteutettiin espoolaisessa päiväkodissa osana VKK-Metro-hanketta. VKK-Metro on pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö. VKK-Metron toimintakauden 2009–2011 tavoitteita ovat lasten ja heidän vanhempien osallisuuden vahvistaminen, alueellisten moniammatillisten yhteistyömallien kehittäminen lasten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä tutkimuksen ja arvioinnin yhdistäminen osaksi arjen kehittämistyötä. (VKK-Metro. 2010.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esiin lasten näkemyksiä päiväkodin arjesta sekä osallisuuden toteutumisesta päivähoidossa. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja tiedonkeruumenetelmänä käytettiin sadutusta, joka toteutettiin saduttamalla tutkimuspäiväkodin 3–5-vuotiaiden ryhmän lapsia. Sadutus valittiin tiedonkeruumenetelmäksi, koska sadutus itsessään on osallistavaa toimintaa. Analysointimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä. Opinnäytetyön puitteissa haluttiin myös edistää lasten osallisuutta tekemällä satukirjan heidän kanssaan. Tavoitteena oli tehdä opinnäytetyö, jota päiväkotit voi hyödyntää omassa toiminnassaan. Opinnäytetyön teoreettinen perusta muodostuu opinnäytetyön aiheen, toteutusympäristön sekä tiedonkeruumenetelmän kannalta oleellisista käsitteistä. Teoreettinen perusta koostuu käsitteistä päivähoito ja varhaiskasvatus, lapsilähtöisyys sekä osallisuus.

Opinnäytetyöstä saaduista tuloksista voi päätellä, että lapset viihtyvät päiväkodissa. Lapset tulevat päiväkotiin mielellään ja nauttivat päiväkodissa eri toiminnoista. Lasten tarinoita tarkasteltaessa voidaan myös sanoa osallisuuden toteutuvan päiväkodin arjessa. Lapsilla on tunne, että heillä on mahdollisuus ilmaista itseään. Osana opinnäytetyötä tehtiin myös satukirja ryhmän lasten kanssa. Satukirja ja opinnäytetyö luovutetaan päiväkodin sekä tutkimusryhmän käyttöön.

2 Opinnäytetyön tausta ja tarkoitus

Opinnäytetyö toteutettiin VKK-Metro-hankkeessa. VKK-Metro on pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö, joka toimii yhteistyössä Espoon, Helsingin, Vantaan ja Kauniainen kuntien, Helsingin yliopiston ja sosiaalialan osaamiskeskus Soccan kanssa. Lisäksi yhteistyössä on mukana varhaiskasvatuksen opetusta antavia oppilaitoksia kuten Laurea-ammattikorkeakoulu. Mukana toiminnassa on myös varhaiskasvatuksen asiantuntijoita sekä sosiaalialan osaamiskeskus, joissa on meneillään vastaavanlaisia varhaiskasvatuksen kehittämissyksikköhankkeita. Pääkaupunkiseudun kunnat ovat tehneet suunnitelmallista ja tavoitteellista yhteistyötä pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Soccan puitteissa vuodesta 2004 muun muassa hankkeiden, verkostojen, työryhmien ja koulutuksen muodossa. (VKK-Metro 2010.)

VKK-Metron keskeisinä tavoitteina olivat hankkeen ensimmäisen toimintakauden aikana vuosina 2007–2009 pääkaupunkiseudun alueella toimivan kehittämissyksikön suunnittelu ja käynnistäminen sekä varhaiskasvatuksen käytännöstä lähtevän tutkimuksen edistäminen. Hankkeen toisen toimintakauden 2009–2011 kolme keskeisintä tavoitetta ovat lasten ja heidän vanhempien osallisuuden vahvistaminen, alueellisten moniammatillisten yhteistyömallien kehittäminen lasten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä tutkimuksen ja arvioinnin yhdistäminen osaksi arjen kehittämistyötä. Espoosta hankkeeseen kuluvalle toimintakaudelle valittiin viisi tutkimuspäiväkotia, Helsingistä kymmenen, Vantaalta viisi ja Kauniaisista yksi. Kustannukset hankkeesta jakautuvat niin, että Sosiaali- ja terveysministeriö rahoittaa 75 prosenttia ja osallistuvat kunnat jäljelle jäävät 25 prosenttia hankkeesta. (VKK-Metro 2010.)

Opinnäytetyö toteutettiin espoolaisessa Lintumetsän päiväkodissa. Päiväkodissa on neljä ryhmää, joista kaksi osallistuu VKK-Metron toimintakaudelle 2009–2011. Nämä kaksi ryhmää ovat alle 3-vuotiaiden sekä 3–5-vuotiaiden ryhmät. Opinnäytetyö toteutettiin 3–5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Lapsia ryhmässä on 21 ja työntekijöitä kolme, joista yksi on koulutukseltaan lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa.

Päiväkoti on VKK-Metro-hankkeen puitteissa pohtinut osa-alueita, joilla sen tulisi kehittyä. Päiväkoti tiivistä toimintakauden alussa tavoitteensa hankkeessa lauseeseen: ”Lapsen osallisuuden lisääminen kiirettä vähentämällä”. Tavoitteena on päiväkotia, jossa työskentelevillä aikuisilla on aikaa kuunnella lasta sekä ottaa huomioon heidän erilaiset tarpeensa – päiväkotia, jossa ei riennetä aktiviteetista toiseen miettimättä miksi niitä oikeastaan toteutetaan. Näin pyritään lisäämään lapsen osallisuutta, mikä on yksi VKK-Metron päätavoitteista.

”Suunnittelemme ja toteutamme monipuolista, ja mielestämme juuri näille lapsille sopivaa toimintaa. Ja miltei joka päivä meillä on kiire. On kiire aamu-

palalle, on kiire leikkimään, on kiire ulos, on kiire sisälle, kiire aloittamaan ja kiire lopettamaan. Saamme enemmän aikaan, kun pidämme kiirettä. Vai saammeko? Niin paljon tekemistä, että onkohan kaikkien kanssa edes katsetta vaihdettu? Kiireessä ohjaamme lapsia etäältä, ja usein aika kovalla äänellä. Tuntuu, että emme pääse niin lähelle yksittäistä lasta kuin tahtoisimme. Meistä on tärkeää havainnoida ja tulkita lasten mielialoja ja tarpeita, mutta siihen ei ole riittävästi aikaa. Me kannamme kiirettä mukamme, mutta haluamme päästä siitä eroon.”

(lainattu tutkimuspäiväkodin VKK-Metro työskentelymateriaalista)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda lapsen ääni kuuluviin ja näin edistää päiväkodin tavoitteissaan korostamaa lapsilähtöisyyttä. Tarkoituksena oli tuoda esiin se, mitä lapset kokevat päiväkodin arjen sekä miten heidän näkökulmastaan osallisuus päivähoidossa toteutuu, eli tehdä eräänlainen palautekysely päivähoiton varsinaisille asiakkaille. Tavoitteena oli myös luoda ryhmälle sen oma satukirja lasten kertomista tarinoista. Satukirjan tekeminen itsessään oli osallistavaa toimintaa ja palveli päiväkodin tavoitetta osallisuuden lisäämisestä. Tavoitteena oli saduttaa lapsia ja lisätä osallisuutta juuri kiirettä vähentämällä, pysähtymällä kuulemaan mitä lapsilla oli sanottavana. Tämän satukirjan satuja voidaan lukea ryhmässä ja näin vahvistuu myös lasten tuntemus siitä, että heidän kertomaansa kuullaan. Tavoitteena oli tehdä opinnäytetyö, jota päiväkotit ja tutkimusryhmä voisi hyödyntää toiminnassaan. Näistä tavoitteista muodostettiin tutkimuskysymykset opinnäytetyölle.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten lapset kokevat päiväkodin arjen?

2. Miten osallisuus ilmenee lasten tarinoissa?

3 Opinnäytetyön teoreettinen perusta

3.1 Päivähoito ja varhaiskasvatus

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään päivähoitoa ja varhaiskasvatusta. Opinnäytetyössä sadutettiin lapsia siitä, miten he kokevat päiväkodin arjen ja tämän vuoksi on tärkeää tarkastella niitä kriteereitä, joiden pohjalta päivähoitoa järjestetään ja millaista päivähoiton sisällöltään tulisi olla.

Varhaiskasvatus on määritelty muun muassa seuraavanlaisesti: ”Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämämpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on

edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista.” (Stakes 2005, 11) Varhaiskasvatuksen päämääränä on tukea lapsen oppimaan oppimista ja kasvua oman elämänsä ja kasvunsa vaikuttajana (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 11). Päivähoidolla tarkoitetaan sitä, että lasten hoito järjestetään päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Esiopetus on vuotta ennen lapsen oppivelvollisuuskäyttäytymistä päivähoitossa tai peruskoulussa järjestettävää suunnitelmallista opetusta ja kasvatusta. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen & Kurvinen 2007, 186; Laki lasten päivähoitosta 1973, 1§.)

Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon perustehtävänä on lasten hoito, kasvatusta ja opetus. Päivähoitossa tehdään paljon yhteistyötä lasten vanhempien kanssa. Tätä toimintaa kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Päiväkodilla on myös laajaa verkostotyötä eri ammatillisten tahojen, kuten puhe- ja fysioterapeuttien, kanssa. On vaikea vetää rajaa hoidon, kasvatusta ja opetuksen välille, sillä päivähoidon toiminnassa kaikki osa-alueet voivat olla läsnä samaan aikaan. (Koivunen 2009, 11–12.)

Varhaiskasvatuksessa tärkeitä arvoja ovat lapsuuden itseisarvoinen luonne, lapsuuden vaaliminen ja lapsen ohjaus ihmisenä kasvamisessa. Päivähoitossa on oltava kasvatuspäämääriä ja kasvattajien tulee huolehtia siitä, että kasvatuspäämäärät viitoittavat toimintaa tasapainoisesti ja riittävästi. Näitä päämääriä ovat lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen. Turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet ovat tärkeä pohja lapsen hyvinvoinnille. Varhaiskasvatuksen yksi tärkeä tavoite on vaalia lapsen ihmissuhteita vanhempiin, kasvattajiin ja muihin lapsiin. (Stakes 2005, 13, 15.)

Laki määrää, että päiväkodissa tulee olla seitsemää yli 3-vuotiasta kohden olla hoito- ja kasvatustehtävissä vähintään yksi henkilö, jolla on siihen tarvittava kelpoisuus. Neljää alle 3-vuotiasta lasta kohden tulee lain mukaan olla yksi kasvatusvastuullinen henkilö. Edellä mainituissa tilanteissa kyseessä on lasten kokopäivähoito. Mikäli päiväkodissa on osapäivähoitolapsia, tulee olla yksi kasvatusvastuullinen henkilö enintään 13 osapäivähoitossa olevaa kohtaan. Laissa määritellään myös poikkeustapaukset, joissa esimerkiksi erityisen hoidon ja kasvatuksen tarpeessa olevat lapset on otettava huomioon kasvatusvastuullisten lukumäärissä, ellei päiväkodissa ole näitä lapsia varten erityistä avustajaa. Laissa määritellään, että vähintään joka kolmannella hoito- ja kasvatustehtävissä toimivalla on oltava lastentarhanopettajan pätevyys. Edellämainituista suhdeluista voidaan poiketa, mikäli lasten keskimääräiset hoitopäivät ovat jatkuvasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. (Asetus lasten päivähoitosta 1973, 6 §.)

Varhaiskasvatuksen tärkeä voimavara on osaava henkilöstö. Henkilöstö muodostaa moniammatillisen kasvattajayhteisön, jonka toiminta pohjautuu yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin, laissa määrättyihin säädöksiin sekä varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin. Kasvattajan on tärkeää tiedostaa kasvattajuutensa sekä sen taustalla olevat arvot ja eettiset periaatteet. Kasvattajalta vaaditaan sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä toimia ja reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Kasvattajien tehtävänä on suunnitella lapsille toimintaa ja rakentaa ympäristö, jossa näkyvät lasten ominaisin tapa toimia ja sisällölliset orientaatiot. Kasvattajien tulee kuunnella lasten vanhempia ja työskennellä kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti. Osaamisen perustan luovat ammatillinen ja koulutuksen tuottama tieto ja kokemus. Jokaisen työntekijän vastuulla on dokumentoida, arvioida ja pyrkiä jatkuvasti kehittämään omaa toimintaansa. (Stakes 2005, 16–17.)

3.1.1 Päivähoito Espoossa

Espoolaisen varhaiskasvatuksen lähtökohtina ovat lapsuuden arvostaminen, vastuullinen vanhemmuus sekä asiakkaiden tarpeet. Lapsen hoito, kasvatus ja oppiminen yritetään sovittaa yhteen ja toimintatapa on yhteistoiminnallinen. Espoon varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu suurelta osin valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, mutta sitä työstäneelle työryhmälle annettiin ohjeeksi, että suunnitelman tulee korostaa espoolaisia erityispiirteitä. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 3.)

Espoon varhaiskasvatuksessa käytetään Educare-mallia, jossa on tärkeää ymmärtää ja jäsentää oppimisen olevan osa lapsen elämää päivähoitossa (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 4–5.) Termi educare tulee sanoista education ja care giving. Päivähoito on perheille sosiaalipalvelu, joka mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin tarjoamalla lapsille hoitopaikan ja huolehtimalla lapsen tarpeista. (Vilen ym. 2007, 186.)

Päivähoitossa pyritään ottamaan mahdollisimman hyvin huomioon perheen ilmoittama päivähoitotarve ja toive palvelumuodosta. Tavoite on löytää heille päivähoitopaikka mahdollisimman läheltä omaa asuinalueetta tai varmistaa, että vanhemmilla on sujuva kuljetusmahdollisuus lapsen päiväkotiin. Lasten kotona asumista tuetaan leikki- ja asukaspuistotoiminnan sekä avointen päiväkotien järjestämisellä. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 9.)

Espoolaisissa päiväkodeissa tehdään oma, Espoon varhaiskasvatussuunnitelma huomioon ottava, oma opetussuunnitelma. Vanhempien kanssa yhteistyössä tehdään myös lapsikohtainen suunnitelma, joka otetaan huomioon ryhmän toimintasuunnitelmaa laadittaessa ja toteuttaessa. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 10.)

3.1.2 Espoon varhaiskasvatussuunnitelman sisältöalueet

Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa määritetään sisältöalueita, joiden tulisi toteutua päiväkodin tarjoamassa päivähoidossa. Varhaiskasvatussuunnitelman sisältöalueisiin keskeisinä kuuluvat kieli ja vuorovaikutus, matemaattiset peruskäsitteet, eettinen ja katsomuskasvatus, luonto ja ympäristö, fyysinen ja motorinen kehitys ja terveys, taide- ja kulttuurikasvatus sekä käden taidot ja arjen työkasvatus. Sisältöalueet toimivat kasvattajan työkaluina sekä väylänä onnistuneeseen päivähöitoon. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 14–15.)

Kielen ja vuorovaikutuksen sisältöalueen mukaan tärkeintä on rohkaista ja ohjata lasta niin, että hänelle kehittyvät hyvät puhujan sekä kuuntelijan taidot. Lasta rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteitään, ajatuksiaan, tunteitaan sekä toiveitaan. Lasta rohkaistaan esiintymistilanteissa, leikissä sekä mielikuvituksen käytössä. Ryhmän toiminnassa kehittyvät erilaiset vuorovaikutustaidot, kuten osallistuminen keskusteluun sekä oman vuoron odottaminen. Lapselle esitellään sadun, tarinoiden sekä lorujen maailmaa, jotta lapsi oppii nauttimaan kuulemastaan. Lapsia myös sadutetaan, lapset saavat kertoa itse keksimiään tarinoita. Lasta tutustutetaan maailmaan äänneiden, kirjaimien, yksittäisten sanojen, ilmauksien sekä tekstien kautta. Kielen oppimisen ja kehityksen kannalta on erityisen tärkeää, että oppimisympäristön on niin rauhallinen, että puhe ja eri äänet erottuvat selkeästi. Aikuisilla tulee myös olla kärsivällisyyttä olla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa, jonka puhe on vasta kehittymässä. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 15.)

Lapsi oppii matemaattisia peruskäsitteitä erilaisissa arjen tilanteissa. Näitä käsitteitä opetellaan päiväkodissa muun muassa luokittelemalla, vertailemalla, mittaamalla sekä järjestelemällä erilaisia esineitä ja ilmiöitä. Tällainen toiminta auttaa myös tunnistamaan mahdolliset oppimisvaikeudet varhaisessa vaiheessa. Oppimisvaikeudet havaittua voidaan aloittaa kuntouttava toiminta, josta on sitä enemmän hyötyä, mitä varhaisemmassa vaiheessa se aloitetaan. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 16.)

Eettinen kasvatus ja kulttuurinen katsomuskasvatus ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Eettisen kasvatuksen tehtävä on kasvattaa lasta yhteisvastuuseen sekä oikeudenmukaiseen ajatteluun. Kuten moni varhaiskasvatuksen sisältöalueista, tämäkin sisältyy leikkiin sekä eri arjen tilanteisiin. Niiden äärellä voidaan pohtia eettisiä toimintatapoja. Kulttuurinen katsomuskasvatus sisältyy päiväkodin toimintaan perinteiden sekä tapakulttuurin muodossa. Lapsella on oikeus uskonnollisen sekä kulttuurisen tietonsa kartuttamiseen sekä oikeus tulla kuulluksi omaan katsomukseensa liittyvissä asioissa. Uskontoon liittyvien juhlien sekä uskontoon liittyvien sisältöjen tarkastelu on tärkeää, mutta myös tärkeää on käsitellä eri elämäkasvatuksellisia asioita uskonnottomasta näkökulmasta. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi suvaitsevaisuus, reiluus, rohkeus sekä huolenpito. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 16–17.)

Luonnon ja oman ympäristön tutkiminen on tärkeä osa lapsen arkea. Päiväkodissa luonnossa ja ympäristössä tapahtuvia muutoksia seurataan vuodenaikojen mukana. Retkien kautta tutustutaan kenties lähimetsiin, kulttuurimaisemaan sekä sosiaalisen ja rakennetun ympäristön erityispiirteisiin. Eri retkien myötä laajenee myös lasten kokemuspiiri ja käsitys ympäristöstä. Kun lapsi oppii jo nuorena arvostamaan ja ymmärtämään ympäristöään, kantaa se usein myös aikuisikään. Lapsi on oppinut nauttimaan luonnossa liikkumisesta sekä pitämään huolta lähiympäristöstään. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 17.)

Lapsen tulee saada liikkua monipuolisesti päivittäin, jotta tämän tasapainoinen kasvu, kehitys ja terveys olisi turvattu. Päiväkodissa lapset liikkuvat paljon omaehtoisesti, mutta myös ohjattu liikunta on tärkeää. Liikkuminen kehittää lapsen motorisia perustaitoja sekä oman kehon tuntemista ja hahmottamista. Tämä tukee terveen itsetunnon sekä fyysisen kunnon ja itseilmaisun kehitystä. Lapsen hienomotoriikka kehittyy myös arkipäivän toiminnoissa. Erityisesti askartelu, käsityö ja taideilmaisu tukevat tätä kehitystä. Positiivisten tunteiden liittyminen omaan itseen ja omaan liikkumiseen ovat tärkeitä asioita minäkuvan muodostuksessa. Liikkumisen tasapainoksi tulee myös turvata lapselle riittävä lepo. Lasta opetetaan hyvään hygieniaan sekä huolehtimaan terveydestään. Lasta autetaan ymmärtämään terveellisten elämäntapojen positiivinen vaikutus omaan elämään. Lasta opastetaan kuuntelemaan omaa kehoaan sekä ohjataan ja tuetaan terveellisissä ruokailutottumuksissa. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 17–18.)

Lapsen persoonallisuuden kehityksessä tärkeä osa ovat eri taidealueisiin liittyvät elämykset, kokemukset ja oppimiset. Näitä voivat olla muun muassa musisointi, tanssiminen sekä käden taidot. Aikuisen tehtävänä on luoda näille taidekokemuksille puitteet, turvata sen kiireetön prosessi sekä tuoda esille tulokset. Hyvään taidekokemukseen liittyy usein innostus, syventyminen, määrätietoisuus sekä yhteisesti jaettu tyytyväisyys onnistumisesta. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 18–20.)

Lapsen työkasvatuksen sisältöjä ovat muun muassa itsestä huolehtimisen toimet, aikuisten tekemisiin tutustuminen ja arkisiin askareisiin osallistuminen sekä luontoon ja ympäristöön liittyvien pienten työtehtävien tekeminen. Tämä tapahtuu esimerkiksi tekemällä erilaisia kädentöitä, leipomalla, auttamalla siivouksessa sekä askartelemalla. Myös käden taidot kehittyvät arkisissa tilanteissa kuten ruokailussa. Ruokailussa lasta myös opetetaan hyviin ruokailutapoihin ja tutustutaan ruokakulttuuriin sekä -perinteisiin. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 20.)

3.2 Lapsilähtöisyys

Hujalan ym. (2007, 55) mukaan lapsilähtöisyydessä korostuu käsitys lapsesta aktiivisena oppijana ja oman oppimisensa subjektina. Lapsilähtöisyydessä aikuisen tehtävänä on antaa tilaa lapsen oman oppimisprosessin muotoutumiselle eikä antaa lapselle jo valmiiksi rakennettuja oppimiskokemuksia. Lapsilähtöisyyden perusajatuksena on rakentaa kasvatuskäytännöt sillä tavoin, että ne vastaisivat jokaisen lapsen yksilöllisiä tarpeita. Erittäin tärkeää on muistaa, että kasvatustavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien tulee lähteä lapsesta itseltään.

Varhaiskasvatuksen piirissä usein ajatellaan lapsilähtöisyyden olevan sama asia kuin lapsikeskeisyys. Molemmissa käsitteissä painotetaan lapsen omaan aktiivista roolia kasvatuksessa. Toiset kasvattajat näkevät näissä käsityksissä selkeän eron erityisesti siinä, mikä on aikuisen rooli kasvatustapahtumassa. Lapsilähtöisyydessä aikuisen tehtävä on olla lapsen oppimisen tukija ja tutkijakumppani. Lapsikeskeisyydessä aikuisen rooli on olla oppimisen ohjaaja ja kasvatustavoitteet määritellään usein aikuisten ja lasten intressien kompromissina. Lapsilähtöisyyden ja lapsikeskeisyyden käsitteiden vastakohtana on aikuislähtöisyys, jota varhaiskasvatuksessa yritetään vähentää. Aikuislähtöisyydessä toiminta pohjautuu aikuisen ajatuksiin ja lapset ovat vain passiivisia palvelujen käyttäjiä. (Vilen ym. 2007, 221–223.)

Hujalan ym. (2007, 57) mukaan lapsilähtöisen kasvatuksen perusajatuksiin kuuluu, että kasvattaja kunnioittaa lapsen yksilöllisyyttä ja suunnittelee kasvatuskäytännöt lasten yksilöllisten tarpeiden mukaan. Kasvattaja myös uskoo lapsen haluun ja kykyyn oppia ja kasvaa sekä mahdollistaa lapsen omaehtoisen oppimisprosessin toteutumisen. Kasvatustavoitteet ja sisällöt ovat lapsesta lähtöisin ja leikki on lapsen oppimisen luontaisin ilmenemismuoto.

Lapsilähtöisyyden periaatetta ei ole helppo noudattaa käytännössä. Siitä on tullut käsite, jonka merkitys ei ole selvä käytännön työntekijöille. Jotkut kasvattajista ajattelevat, että lapsilähtöisyys ei tuo riittävästi esille aikuisten vastuuta vaan jättää lapset oman onnensa nojaan. Lapsilähtöisyys tulee näkyviin lapsikeskeisyydessä silloin, kun lapsi on toiminnan subjekti, mutta aikuinen ei jätä lasta yksin vaan on tietoinen lapsen tarpeista ja kiinnostuksen kohteista ja auttaa lasta parhaalla mahdollisella tavalla. (Vilen ym. 2007, 223; Kalliala 2008, 22.)

3.3 Lapsen osallisuus

Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään myös lapsen osallisuutta. Yksi opinnäytetyön tarkoituksista on osallisuuden lisääminen tutkimusryhmässä. Tavoitteena on niin osallisuuden lisääminen saduttamalla lapsia kuin luomalla heidän kanssaan ryhmälle oma satukirja.

Lapset ovat elämänsä alusta lähtien osallisina omassa toimintaympäristössään sekä laajemmin tarkasteltuna yhteiskunnassa. Lapselle on tärkeää, että hän saa olla osallisena niissä päätöksissä, jotka tehdään siinä ympäristössä, jossa hän kasvaa, leikkii sekä oppii elämästä. Osallisuus on tunne siitä, että on mahdollisuus vaikuttaa. Vuorovaikutuksessa äidin, isän sekä muiden perheenjäsenten kanssa saadaan ensimmäiset kokemukset osallisuudesta. Näillä varhaisilla vuorovaikutussuhteilla on todistettu olevan suuri merkitys lapsen perusturvallisuuden, sosiaalisten taitojen sekä minäkuvan kehittymiselle. Osallisuuden tunnetta voidaan kuvata termillä voimaantumisen. Kannustava ilmapiiri, vapaus, tasa-arvoisuus, arvostus sekä luottamus vaikuttavat voimaantuneisuuden tunteen muodostumiseen. Voimaantuneen lapsen itsetunto on terveellä tasolla, jolloin myös vuorovaikutussuhteet muiden ihmisten kanssa sujuvat paremmin. (Karlsson 2005, 8; Uusitalo & Laakso 2005, 45.)

Osallisuuden vastakohta on osattomuus. Osattomuuden tunne tulee, kun lapsi tuntee jäävänsä ilman huomiota. Se voi myöhemmin ilmetä vieraantuneisuutena sekä syrjäytymisenä. Lapselle tulee tunne, että hän ei ole tärkeä eikä hänen mielipiteellään ole merkitystä. (Oranen 2008, 7.)

3.3.1 Osallisuuden ulottuvuudet

Mikko Oranen (2008, 11; 2009) on jäsentänyt lapsen osallisuutta jakamalla sen kuuteen ulottuvuuteen. Ensimmäisessä ulottuvuudessa lapsella tulee aina olla mahdollisuus ja oikeus valita osallistuuko hän toimintaan. On tärkeää, että lapsella on aina mahdollisuus olla osallistumatta. Osallistumatta jättäminen voi olla myös osallisuuden muoto

Toisessa ulottuvuudessa korostuu lapsen oikeus saada tietoa meneillään olevista tilanteista sekä omasta roolistaan sekä oikeuksistaan niissä. Lapsella on oikeus siihen, että hänelle tarjotaan tietoa sellaisessa muodossa, jossa hän sen ymmärtää. Tiedon välittämiseen voidaan käyttää monia erilaisia tapoja puheen lisäksi. Myös viranomaisilla on lain mukaan velvollisuus antaa lapselle tietoa sellaisessa muodossa, jossa hän on sen kykenevä sen ottamaan vastaan sekä ymmärtämään. Kolmannessa ulottuvuudessa taas lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa häntä itseään koskeviin asioihin ja päätöksiin. Tämän osan tärkein sanoma on se, että päätöksiä lapsen suhteen ei tule tehdä mielivaltaisesti antamatta lapselle mahdollisuutta vaikuttaa niihin. (Suomen perustuslaki 1999; Oranen 2008, 11; Oranen 2009.)

Neljännessä ulottuvuudessa tulee lapsella olla mahdollisuus ilmaista omia ajatuksiaan. Tähän liittyy myös läheisesti viides osa, jonka mukaan lapsi on oikeutettu saamaan tukea omien mielipiteidensä ilmaisuun. Jonkun lapsen kohdalla kyse saattaa olla rohkaisusta ja kannustamisesta puhumaan, toisen kohdalla konkreettisesta avusta. Kuudennen ulottuvuuden mukaan

lapsella tulee myös olla oikeus tehdä itsenäisiä päätöksiä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lapsen tulisi mielivaltaisesti päättää asioistaan. Aikuisen tehtävä on tunnistaa ne tilanteet, joissa lapsen on oman ikänsä ja kehitystasonsa mukaan turvallista tehdä itsenäisiä päätöksiä. Jos lapsi joutuu liian suurten päätöksen eteen, voi lapselle muodostua tunne osattomuudesta. Lapsi voi kokea tullessa jätetyksi yksin kantamaan liian suurta vastuuta. (Oranen 2008, 11; Oranen 2009.)

3.3.2 Lapsen osallisuus päiväkodissa

Päiväkodin toiminta nähdään usein aikuis- tai lapsilähtöisenä. Ihannetilanteessa lapsen osallisuus voidaan nähdä myös yhteisöllisenä lapsilähtöisyytenä – toimintana, jossa sekä lapsi että aikuinen ovat läsnä ikään kuin samalla viivalla. Kumpikaan heistä ei ole keskeinen toimija, vaan molemmat ovat tasavertaisia. Osallisuuden voi päiväkodissa määritellä lapsen yhteisöön liittymisenä, kuulumisena sekä siihen vaikuttamisena. Osallisuus rakentuu vastavuoroisesta toiminnasta, mikä edellyttää niin lapsen aktiivista mukaan tuloa kuin lapsen huomioon ottamista. Osallisuus on myös tunne siitä, että on osa ryhmää ja sen toimintaa. (Oranen 2008, 9; Stenvall & Seppälä 2008, 3–5.)

Esimerkkinä lapsen vaikuttamisesta omaan elinympäristöönsä päiväkodissa sekä näin osallisuuden toteutumisesta voidaan nähdä lasten ottaminen mukaan päiväkodin pihan uusimiseen. Lapset ovat erityisasiantuntijoita sen suhteen, mikä pihalla olisi mukavaa. Nykyään lapset onkin otettu aktiivisesti mukaan ympäristön suunnitteluun. Lapset ovat osallistuneet monien koulupihojen sekä puistojen suunnitteluun. (Karlsson 2005, 8.)

4 Tutkimusmenetelmät

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Laadullinen lähestymistapa valittiin, koska haluttiin kuvata lasten arkea. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen ja sitä pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ovat ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudesta. Laadulliseen tutkimukseen sisältyy aina kysymys siitä, mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan. Täytyy täsmentää tutkitaanko kokemuksiin vai käsityksiin liittyviä merkityksiä. Käsitykset kertovat yhteisön perinteellisistä ja tyypillisistä tavoista ajatella yhteisössä. Kokemus on taas tutkittavalle aina omakohtainen, joten tutkittavan kokemuksen eivät koskaan tule tyhjentävästi ymmärretyksi. Tutkijat asettavat kysymyksiä vain omien kokemustensa ja ymmärryksensä rajoissa. Niiden avulla tutkijat ymmärtävät ja tulkitsevat tutkimuskohdetta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161; Vilkkä 2005, 97–98.)

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistyksiin, vaan kuvaamaan esimerkiksi jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Täten on tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai, että heillä on kokemusta siitä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineiston koolla ei ole väliä vaan tärkeintä on laatu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85; Vilka 2005, 98, 126.)

Laadullisella tutkimuksella on paljon sille ominaisia piirteitä. Tärkeää on, että tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina eli tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa kuin mittausvälineillä hankittuun tietoon. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysiä, jossa tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja. Aineiston hankinnassa käytetään laadullisia metodeja ja suositaan sellaisia metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on myös, että tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Myös tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä, eli tutkimus on tärkeää toteuttaa joustavasti ja suunnitelmia saa muuttaa tarpeen tullen. Laadullisessa tutkimuksessa tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

4.1 Sadutus

"Kerro satu. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä mikäli haluat."

Sadutus on menetelmä, jossa ihminen kertoo sadun toiselle ihmiselle, joka kirjaa sen ylös. Tämän jälkeen saduttaja lukee sadun ääneen, jolloin sadutettavalla on mahdollisuus korjata satua haluamallaan tavalla. Kirjaamisen yhteydessä voi myös joskus joutua pyytämään kertojaa odottamaan hetken, jos saduttaja ei ole ehtinyt vielä kirjoittaa kaikkea. Se yleensä ei häiritse kertojaa. Tauon aikana on kertojalla aikaa miettiä, miten kertomus jatkuu. Lopuksi kertoja saa päättää siitä, kenelle sadun saa lukea. Joskus satu on tarkoitettu vain paikalla olijoille, mutta yleensä on mukavaa, että satu luetaan ääneen myös muille. Sadutettava eli kertomuksen kertoja voi olla kuka tahansa lapsi, nuori, aikuinen tai iäkkäämpi henkilö. (Karls-son 2005, 44, 50–53). Käsittelemme kuitenkin seuraavassa sadutusta lähinnä lasten näkökulmasta.

Saduttaja eli kirjaaja on toisen lapsen kertomuksen kirjaaja, aktiivinen kuuntelija ja sadutukseen innostaja. Sadutuksen ideana on, että lapsi tulee kuulluksi. Sen avulla on helppo sukel-

taa lasten maailmaan ja antaa tilaa lasten omille ajatuksille ja aloitteille. Sadutustilanteessa halutaan antaa toiselle puheenvuoro. Lapselle on tärkeää, että aikuinen viestittää alusta alkaen omalla toiminnallaan olevansa kiinnostunut lasten maailmasta ja arvostavansa heidän mielipiteitään. Lapselle on tärkeää myös se, että hän saa tehdä itse, vaikuttaa ja olla aktiivinen sekä tulla arvostetuksi. On myös tärkeää, että hänen satunsa on juuri sellainen kuin hän on sen itse tehnyt, ja että kertomus on hänen omansa. Kuuntelemalla lasten satuja aikuiset ovat oppineet monia uusia asioita hyvinkin tuttujen lasten maailmasta. Sadutuksesta nousevien huomioiden pohjalta on helppo suunnitella esimerkiksi päiväkodissa toimintaa yhdessä lasten kanssa. (Karlsson 2005, 41, 62–63.)

Sadutus on laajasti kokeiltu suomalainen sosiaalinen innovaatio ja se on havaittu erittäin toimivaksi menetelmäksi. Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi valittiinkin osaksi kiinnostuksesta sadutukseen sekä halusta tehdä opinnäytetyö lapsilähtöisesti. Tietoa haluttiin lasten osallisuudesta ja myös antaa lapsille mahdollisuuden osallistua ja kertoa asioista, jotka ovat heidän mielellään. Sadutusmenetelmän avulla voi yhdessä rakentaa kohtaavaa ja osallistavaa kulttuuria. Sadutettaessa on luotettava siihen, että jokaisella ihmisellä iästä, sukupuolesta, kulttuurista, koulutustasosta tai vammaisuudesta huolimatta on sanottavaa ja että jokainen osaa pukea ajatuksensa sadun muotoon. (Karlsson 2006, 18; Karlsson 2005, 13.)

Sadutus on vuorovaikutustapahtuma, jossa saduttaja pääsee kertojan sisäisen dialogin osapuoleksi. Sadutusmenetelmä perustuu siihen, että tutun yleisesti tunnetun tiedon lisäksi jokaisella ihmisellä on omia kokemuksia ja niistä muodostunutta erityistä tietoa, jota kukaan muu ei ole. Sadutusmenetelmää on käytetty Suomessa jo yli 20 vuotta. Myös muualla maailmassa sadutusta on käytetty jo jonkin verran muun muassa muissa Pohjoismaissa, Virossa ja Etelä-Afrikassa. (Riihelä ym. 2008, 98–99.)

Lapsia voi saduttaa kahden kesken, pienessä tai suuressa ryhmässä taikka yksitellen muiden lasten läsnäollessa. Yksin kertominen ja ryhmäsadutustilanteet eroavat toisistaan ja siksi monet käyttävät molempia sadutusmuotoja. Kaksistaan lapsen kanssa oleminen synnyttää tietynlaisen intiimin läheisyyden tunteen, kun taas ryhmässä yhdessä kerrottu satu puolestaan luo yhteisöllisyyttä ja yhdessä pohtimista. Sadutus pysäyttää kiireen ja auttaa keskittymään olennaiseen. Sadutuksen avulla ihmiset voivat löytää keskinäisistä suhteistaan usein yllättävää syvyyttä, se yhdistää ja lähentää sekä rohkaisee ja lohduttaa. Sadutuksen voima on siinä, että saduttaja ja kertoja asettuvat hetkeksi samalle aaltopituudelle vapaasti soljuvan tarinan viettäväksi mielikuvien ja toden rajamaille. (Karlsson 2005, 69–70; Riihelä ym. 2008, 98.)

4.1.1 Sadutuksen historiaa

Useiden hankkeiden aikana on muokattu sadutuksesta juuri sellainen kuin se nyt on. Monika Riihelä aloitti sadutusmenetelmän kehittämisen Suomessa 1980-luvulla. Riihelä kokeili kerrontaa terapeuttisena välineenä lapsen itsetunnon ja osaamisen esille nostamiseen. Vuonna 1995 käynnistetty Stakesin Satukeikka-hanke lähti Riihelän aloitteesta. Hankkeen myötä sadutusmenetelmästä tuli laajasti sovellettu ja käytetty. Satukeikka-hanketta johtivat kehittämisspäällikkö Riihelä ja tutkija Liisa Karlsson. Hankkeen aikana menetelmä sai nimekseen sadutus. Tuhannet lapset, aikuiset ja eri alojen ammattilaiset ovat olennaisella tavalla vaikuttaneet sadutusmenetelmän kehittämiseen. (Karlsson 2005, 100.)

Sadutusmenetelmäkehitys on edennyt useita reittejä ja useiden tutkimusten kautta. Alussa tutkimuksessa painotettiin terapian merkitystä kunnes siitä siirryttiin haastattelun ja opetuksen kehittämiseen. Satukeikka-hankkeessa nousi esiin lasten oma kulttuuri ja heidän omien tuotostensa näkyväksi tekeminen. Myös sadutuksen merkitys yhteisöllisyydelle ja osallisuudelle on tullut esille. Jokainen tutkimus ja kokeilu on tuonut uuden näkökulman saduttamiseen ja sekä Karlsson että Riihelä ovat molemmat olleet näkyvästi esillä eri tutkimuksia tehtäessä. (Karlsson 2005, 100.)

4.1.2 Perussadutus ja aihasadutus

Perussadutuksessa saduttaja kirjaa sadutettavan lapsen tai aikuisen sadun sana sanalta avoimesti sadutettavan nähden ja ilman annettua aihetta, arviointia tai tulkintaa. Perussadutustilanteessa sadutettava on saduttajan kanssa kahdestaan, joka mahdollistaa täysin omanlaisen sadun syntymisen. Perussadutuksen aikana saduttaja keskittyy kuuntelemaan mitä juuri tällä yhdellä lapsella on sanottavaa, jolloin lapsi kokee, että hänen mielipiteillään ja ajatuksillaan on merkitystä. (Karlsson 2005, 12, 44.)

Perussadutuksessa kertojalla on tekijänoikeus, jolla tarkoitetaan sitä, että saduttaja ei muuta tai korjaa lapsen ”virheitä” vaan satu kirjataan sanasta sanaan kaikkine kirjoitusvirheineen, sillä tärkeintä on sadun sanoma. Samalla saduttaja osoittaa arvostavansa lasta juuri sellaisena kuin hän on. (Karlsson 2005, 51–53.)

Aihasadutus taas on saduttamista yhdessä sovitusta aiheesta. Aihasadutuksessa ihanteellinen tilanne olisi, että sadutettava tekee aloitteen siitä, mistä haluaa kertoa yhdessä saduttajan kanssa. Aihasadutus on sadutusta tietystä aihepiiristä. Aihasadutukseen kannattaa siirtyä vasta useampien sadutuskertojen jälkeen, kun on saatu luotua kuunteleva toiminnan kulttuuri. Aihasadutuksessa lapselta voidaan kysyä esimerkiksi, että liittyykö tekeillä olevaan piirrustuk-

seen, maalaukseen tai ulkoleikkeihin jokin satu. Sitten satu kirjataan samoja sääntöjä noudattaen kuin perussadutuksessakin. (Karlsson 2005, 12, 115.)

4.2 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen yleisimpiä analyysimenetelmiä. Sisällönanalyysi soveltuu lähes minkä tahansa kirjalliseen muotoon saatetun aineiston analysointiin. Näistä esimerkkejä ovat artikkelit, päiväkirjat sekä litteroitu haastattelu tai puhe. Sisällönanalyysin tarkoituksena on tarkoitus luoda sanallinen ja tiivistetty kuvaus tutkittavasta ilmiöstä, jota tutkimuksen tutkimusaineisto kuvaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.)

Sisällönanalyysi voidaan myös jakaa kahteen eri lähestymistapaan. Aineistoa voidaan lähestyä joko induktiivisesti eli aineistolähtöisesti tai deduktiivisesti käyttäen aineiston luokittelussa hyväksi jotakin jo aiemmin olevaa käsitejärjestelmää. Analyysiyksikkönä sisällönanalyysinä on useimmiten sana, sanayhdistelmä, lause tai ajatuskokonaisuus, mutta se voi olla vaikkapa keskusteluun osallistuneiden lukumäärä. Analyysiyksikkö riippuu tutkimuksen tutkimuskysymyksistä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

Sisällönanalyysistä käytetään jaottelua aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen sekä teorialähtöiseen analyysiin. Aineistolähtöisessä analyysissä ydin on siinä, että analyysiyksiköt eivät ole etukäteen sovittuja. Aiheeseen liittyvällä aiemmalla tutkimuksella ei tulisi olla mitään tekemistä aineiston analyysin toteuttamisen kanssa. Teoriaohjaavassa analyysissä taas vuorottelevat jo tiedossa oleva teoria sekä aineistolähtöisyys. Teoria ohjaa analyysiä, mutta ei määrää sitä. Näitä kahta ajattelumallia yhdistellään analyysiä tehdessä. Teorialähtöisessä analyysissä taas käytetään ohjenuorana jotakin jo tiedossa olevaa tietoa. Tämän jo aiemmin tunnetun tiedon ja teorian avulla etsitään aineistosta tutkijaa kiinnostava tieto. Tällaista lähestymistapaa käytetään useimmiten tutkimuksessa, jossa testataan aiempaa tietoa uudessa kontekstissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97.)

Opinnäyteyössä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä ideana on löytää tutkimusaineistosta tyypillisiä kertomuksia tai toiminnan logiikkaa. Tutkija pyrkii kuvaamaan tutkittavien kokemusmaailmaa mahdollisimman hyvin. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi prosessina voidaan jakaa kolmeen eri osaan. Ensimmäisessä osassa, aineiston pelkistämässä, aineisto muutetaan ensin analysoitavaan muotoon esimerkiksi litte-roimalla tai puhtaaksikirjoittamalla. Tämän jälkeen pelkistetään aineisto, jolloin alkuperäisestä aineistosta karsitaan kaikki tutkimuksen kannalta epäolennainen tieto. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tutkimuksesta poimitaan ilmaisuja tai sanapareja. Pelkistämistä seuraa aineiston ryhmittely. Aineisto ryhmitellään, jolloin käydään alkuperäisestä aineistosta saadut pelkistykset läpi ja etsitään samankaltaisuuksia. Nämä samaa asiaa tarkoittavat ilmai-

sut sijoitetaan samaan luokkaan, jolle annetaan luokkaa kuvaava nimi. Tällaisena luokitteluyksikkönä voi olla esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuus tai käsitys. Viimeisenä vaiheena on teoreettisten käsitteiden luominen. Tässä vaiheessa yhdistellään analyysin luokkia niin pitkälle kuin se on tutkimuksen kannalta mahdollista ja järkevää. Näistä luokista erotetaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto ja luodaan teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117; Vilka 2005, 140–141.)

Sisällönanalyysi ei itsessään anna vastauksia tutkimuskysymyksiin, vaan se jäsentää aineistoa, jotta siitä voitaisiin tehdä johtopäätöksiä. Tämä on myös syy siihen, että sisällönanalyysi analyysimenetelmänä on joutunut kritiikin kohteeksi. Tutkija saattaa vain päätyä johtopäätöksissään esittelemään aineistoaan sen sijaan että löytäisi järjestetystä aineistosta tutkimuskysymysten kannalta oleellisen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.)

5 Tiedonkeruu ja analyysi

Opinnäytetyön toteutus aloitettiin alkuvuodesta 2010 ottamalla yhteyttä tutkimuspäiväkotiin. Tuolloin sovittiin myös tapaamisen päiväkodille, jotta voitaisiin keskustella päiväkodin tavoitteista ja toiveista opinnäytetyölle. Päiväkodilla käytiin tutustumassa tutkimusryhmään sekä itse rakennukseen. Päiväkodilla järjestettiin VKK-Metro-kokouksia, joissa päiväkodin omat tavoitteet alkoivat hahmottua. Näiden kokouksiin osallistumisen jälkeen alkoi myös opinnäytetyön aihe hahmottua. Aiesopimus opinnäytetyöaiheelle allekirjoitettiin huhtikuussa 2010.

Opinnäytetyön aihe koki paljon muutoksia loppukevään ja alkusyksyn 2010 aikana. Aihe kuitenkin muodostui lopulta nykyiseksi syksyllä 2010 ja varsinaisen opinnäytetyön toteutuksen aloitettiin marraskuussa 2010. Tällöin haettiin tutkimusluvut Espoon kaupungilta. Tutkimuslupien saamisen jälkeen laitoimme lasten vanhemmille lupakyselyt lasten sadutuksiin osallistumisesta. Tällöin myös sovittiin päiväkodin kanssa tarkemmin sadutusten aikataulusta.

Ennen kuin sadutukset päiväkodilla aloitettiin, kävimme ryhmässä muutamaan otteeseen esittäytymässä ja juttelemassa lasten kanssa, jotta olisimme tutumpia heille. Päiväkodilla sadutettiin tammi-helmikuun aikana käyttäen kahta sovellusta sadutusmenetelmästä. Ensimmäisellä sadutuskierröksellä käytettiin perussadutusta eli pyysimme lapsia kertomaan meille sadun ihan mistä tahansa aiheesta. Toisella sadutuskierröksellä käytettiin aihesadutusta eli lapset kertoivat sadun tietystä aiheesta. Aihesadutuksessa lapsia pyydettiin kertomaan meille päiväkotipäivästä. Kun lapsi kertoi satunsa, luettiin se hänelle ääneen, jolloin lapsella oli vielä mahdollisuus korjata satuaan. Tämän jälkeen annettiin mahdollisuus piirtää sadustaan piirustuksen, mikäli hän halusi. Ensimmäisen kierroksen saduista ja piirustuksista tehtiin opinnäytetyön toiminnallinen osa, eli satukirja. Toisen kierroksen sadut analysoitiin sisällönanalyysillä ja niitä käsitellään tarkemmin tässä opinnäytetyössä. Halusimme tehdä ryhmää varten

oman satukirjan ja siinä käytettiin ensimmäisen sadutuskierroksen satuja. Samassa tilanteessa pyydettiin lapsia piirtämään sadustaan kuvan, jotka laitoimme satukirjaan kuvitukseksi. Kirja haluttiin tehdä lapsille, jotta tarinoihin voitaisiin ryhmässä myöhemmin palata. Satukirja sai tarinoiden innoittamana nimekseen ”Hevisaurus, Prinsessa ja puoli valtakuntaa”.

Sadutuksessa tärkeintä on antaa lapselle mahdollisuus tulla kuulluksi. Sadutuksen tulee toimia lapsen ehdoilla. Mikäli lapsi ei halua kertoa satua, häntä ei voi siihen pakottaa. Saduttajan on muistettava, ettei ohjaa satua mihinkään suuntaan eikä korjaa virheitä, vaan antaa lapselle vallan kokonaisuudessaan sadun keksimisessä. Ketään ei myöskään pakotettu osallistumaan.

Aihesadutuksen kautta saadut sadut analysoimme sisällönanalyysillä. Tämä vaihe toteutettiin niin, että ensin sadut luettiin läpi ja niistä alleviivattiin värikynillä samoihin aiheisiin liittyviä kohtia. Sitten materiaalin pelkistettiin niin, että jokaisesta lauseesta tuli muutaman sanan pelkistys. Pelkistykset käytiin yhdessä läpi valiten parhaimmat vaihtoehdot. Näin muodostuivat tutkimuksemme alaluokat. Alaluokkien muodostamisen jälkeen mietittiin, mitkä alaluokat liittyisivät yhteen muodostaen yläluokan. Yläluokat käytiin yhdessä läpi valiten parhaimmat vaihtoehdot ja sanamuodot niille. Yläluokkia yhdistäväksi luokaksi tuli opinnäytetyöaihe eli päiväkodin arki lapsen kokemana.

Analyysin jälkeen keskityttiin kirjoittamiseen ja työn tulosten esittelyyn. Opinnäytetyö esiteltiin VKK-Metro-kehittämisseminaarissa huhtikuussa 2011. Opinnäytetyö valmistui toukokuussa 2011.

6.1 Päiväkodissa viihtyminen

Päiväkodissa viihtyminen on yläluokka, jonka alaluokkia ovat kaverit, leikkiminen sekä lapsen tuntemukset. Pääsääntöisesti lapset tulivat mielellään päiväkotiin, päiväkodissa vetivät puoleensa ystävät sekä liikkuminen ja kädentaidot. Toiminnoista lasta vetivät puoleensa ne, joissa sai ilmaista itseään. Lapset kertoivat lähes kaikissa tarinoissaan nauttivansa näistä edellä mainituista toiminnoista melkeinpa eniten päiväkodissa. Näin siis näyttäisi toteutuneen varhaiskasvatussuunnitelman tavoite itsensä ilmaisun tukemisesta. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 16.)

Lapset eivät tarinoissaan paljoa puhuneet siitä, mikä tekee päiväkotiin tulemisesta epämiellyttävää. Tästäkin voisi ymmärtää, että lapset tulevat päiväkotiin mielellään. Ainut syy, joka mainittiin, oli pahanmakuinen ruoka. Tällainen voi aikuisen näkökulmasta olla hyvinkin mitätön syy, mutta lapselle se voi olla hyvin epämiellyttävää. Seuraavassa on katkelma erään lapsen tarinasta. Katkelmia tarinoista on käytetty myös myöhemmin tulokset-osiossa.

”Kun mä en oo halunnu päiväkotiin mennä välillä. Kun täällä oli tylsää ja ällöruokaa niin se oli surullista. Mä vaan itkin silloin kotona. Mut sit se oli kivaa, kun mä halusin tulla, ku tääl saa leikkiä ja sitten piirtää...”

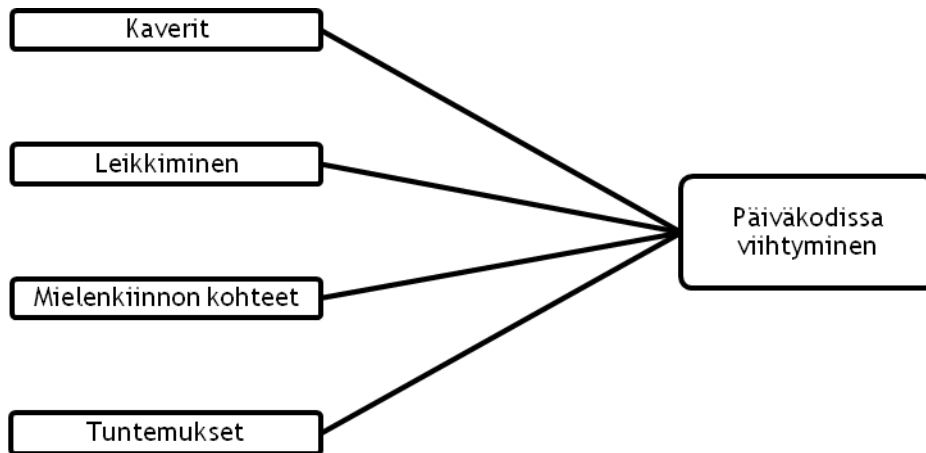
Toinen päiväkotiin tulemiseen ja siellä viihtymiseen vaikuttava asia oli kaverit. Lapset mainitsivat päiväkotikaverinsa kaikissa tarinoissa useaan otteeseen. Kaverit olivat läsnä kaikissa arjen toiminnoissa. Tarinoissa heidän kanssaan kuljettiin päivän aikana mielikuvitusmaailmoista jalkapallokentälle. Lapset myös pohtivat sitä miten päiväkodissa oleminen ja sinne tuleminen tuo heille uusia kavereita.

”Ja täällä saa kavereita, joiden kanssa voi sitten leikkiä...”

Usealla lapsella oli tarinassaan yksi muita parempi kaveri, mutta monet mainitsivat leikkivänsä myös monen lapsen kanssa. Yhden kanssa leikittiin majaleikkiä, kun taas toisen kanssa useimmiten rakenneltiin palikoilla tai pelattiin jalkapalloa päiväkodin pihalla. Kaveria tarvittiin myös leikkiä varten. Lapset eivät tarinoissaan maininneet leikkivänsä yksin. Lasten tarinoista kävi myös ilmi, että ryhmässä oli tiettyjä lapsia, jotka olivat muita suosittumia. Näiden lasten kavereita monet toivoisivat olevansa. Pettymys on suuri, kun tämän kaverin kanssa ei pääsekään leikkeihin tai taitoa jakaa ystävää toisen kanssa ei ole.

”Ikävintä on se, että U ja B on parhaita kavereita. Se ärsyttää kovasti. Niistä tuli parhaita kavereita, ku ne alko leikkii yhdessä. Kyl mäkin oon sen U:n kaveri, mut tahtoisin olla ainoo. Ennen mä olin ainoo, mut sit ne alko leikkii...”

Myös leikki tuo paljon iloa lapsen päiviin. Monet mainitsivat sen syyksi siihen, että päiväkotiin on kiva tulla. Leikkejä mainittiin monenlaisia. Oli roolileikkejä Batmaninä ja Tarzanina, rakennettiin majoja sänkyjen alle, voitiin leikkiä hiekalla ja vedellä. Lasten tarinoista huomasi myös sen, että aina ei leikille ollut tarpeeksi aikaa tai tuntui, että se jäi kesken. Lähes kaikki lapset mainitsivat tarinoissaan leikin ja kertoivat eri leikeistään. Lapset saivat leikkiä vapaasti roolileikkejä sekä rakennella majoja, mutta myös ohjattu leikki, kuten rakentelu ja pelit olivat osa arkea.

Kuvio 1: Päiväkodissa viihtyminen.

6.2 Perushoidolliset tilanteet

Perushoidolliset tilanteet on yläluokka, jonka alaluokkia ovat ruokailu, siirtymätilanteet, ulkoilu sekä lepoaika. Näistä perushoidollisista tilanteista koostuu jokainen päivä päiväkodissa. Lapset tunsivat nämä osat tarkkaan ja arvioivat niitä innokkaasti tarinoissaan.

Lähes jokainen lapsista mainitsi ruokailun osana päiväänsä. Milloin oli ruoka paha, milloin hyvää, mielipiteitä riitti laidasta laitaan. Lapsiryhmän sisällä on kolme pienryhmää, joista jokainen vuorollaan viettää Nalleluola-viikkoa. Tämä tarkoittaa, että tuolloin lapset muun muassa syövät erillisessä Nalleluola-tilassa. Nalleluola-viikko on suosittu lasten keskuudessa, ja yksi suurimmista syistä oli sen tarjoama ruokarauha. Lapset itsekin kokivat ryhmätilassa ruokailun aikana olevan hälinän häiritseväksi. Ruoan ravinnollinenkin arvo tunnustettiin ja ruokailun jälkeen olo oli kylläinen. Monet luettelivat innolla lempiruokiaan sekä ruokailuun liittyviä tuntemuksia. Ruokailun jälkeen oli onnellinen olo ja syömällä kasvatetaan isoiksi pojiksi ja tyttöiksi.

”Mut sit Nalleluola-viikko on aika kiva. Ku sit saa syödä rauhassa...”

”Oikeestaan ruoka on kivointa, kun sit kun sitä syö niin kasva...”

”Ruoka on tosi hyvää, siitä mä tykkään. Tulee iloinen olo, kun on syönyt, sellanen onnellinen...”

Päiväkodissa ulkoillaan joka päivä ja se on lasten mielestä mukavaa. Tosin talvisin oli välillä liian kylmää. Myös pukeminen talvella koettiin vaivalloiseksi, kun pitää pukea niin paljon vaatetta päälle. Varsinkin pojat pitivät ulkoleikeistä ja peleistä. Ulkoleikit olivat suosittuja niin kesällä kuin talvella. Suurimpia suosikkeja olivat perinteiset lajit, kuten jalkapallo sekä koripallo. Lapsia sadutettiin tammikuussa, jolloin lunta oli paljon, ja monet mainitsivatkin lumi- leikit suosikikseen. Lapset pitivät myös ryhmän kanssa tehtävistä metsäretkistä, ja toivoivat niitä olevan useammin. Lapset tiesivät myös, että kun iltapäivällä mennään ulos, vanhemmat tulisivat pian hakemaan.

Ulkoilu näkyi lähes jokaisen lapsen tarinassa. Ulkoilusta pidettiin sekä erilaisista ulkourheilukäytännöistä. Tarinoissa mainittiin myös metsäretket. Yksi varhaiskasvatussuunnitelman sisältöalueista on luonto- ja ympäristökasvatus. Ei siis riitä, että lapset vain puetaan päivittäin ulos, vaan heillä pitää olla mahdollisuus tutkia ympäristöään. Muun muassa erilaiset retket luontoon mahdollistavat tämän. Ulkoiluun liittyvät myös vahvasti siirtymätilanteet. Lapset mainitsivat siirtymätilanteet tarinoissaan luonnollisena osana päiväkotipäivää. Muutama lapsista mainitsi pukemisen vaivalloisuuden. Talvivaatteiden pukeminen oli monella syystä mielessä, sillä sadutimme lapsia tammikuussa. Pukeutumistilanteet mainitaan myös varhaiskasvatussuunnitelmassa osana kädentaitojen kehittymistä. Pukemisessa on paljon vaativiakin motorisia suorituksia, ja on tärkeää että lasta kannustetaan harjoitteluun. Lapsi saa myös usein pukemistilanteissa tärkeitä onnistumisen kokemuksia. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2001, 17–18)

”Vähän tyhmää on ulkoilu, siis talvella, ei kesällä. Kun talvella pitää pukea niin paljon...”

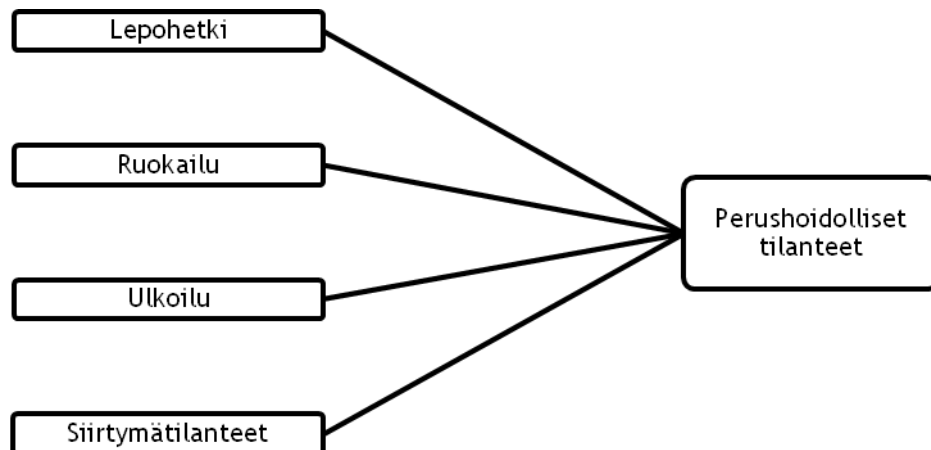
Lapsilla oli paljon kerrottavaa lepohetkestä. Monien mielestä päivän ikään kuin katkaiseminen lepohetkelle oli todella vaikeaa. Usein jäi leikki kesken, eikä millään olisi malttanut olla hiljaa. Osa lapsista kertoo unen tulevan todella tarpeeseen, ja olo herättyä onkin ihana ja levännyt. Toisilla lapsilla taas unentarve on jo vähentynyt ja lepo hetki menee satua kuunnellen

ja sängyssä maaten. Monet kokevat tämän vaikeaksi ja välillä meno yltyy lepo hetkellä. Satuhetkestä lepo hetkellä pidettiin paljon.

Lepohetki herätti paljon eri tuntemuksia lapsissa. Kaikki lapset mainitsivat lepo hetken tarinoissaan. Ryhmän lasten ikähaarukka on 3–5-vuotta ja näin ollen lasten unentarvekin vaihtelee suuresti. Varhaiskasvatussuunnitelma (2001, 17) asettaa kuitenkin tavoitteeksi turvata kaikille lapsille heidän tarvitsemansa lepo. Lepohetki on usein vaikea rauhoittaa tämän ikäisten kanssa ja tässäkin ryhmässä on käytössä eri sanktioita sen toteutumisen turvaamiseksi. Monet lapset kertoivat lepo hetken olevan mielestään todella tylsää, kun pitää vain maata eikä uni tule. Tällainen voi olla todella raskasta vilkkaammalle lapselle. Samat lapset kuitenkin kertoivat ymmärtävänsä, että on muita lapsia, jotka haluavat nukkua, ja että sitä on kunniotettava. Tämä on lapselta hieno taito, kyetä asettumaan ystävän asemaan. Lepohetkiin on myös sisällytetty satuhetki. Tästä monet lapset mainitsivat nauttivansa, kun saa vain pysähtyä kuuntelemaan.

”Päiväkodissa joutuu nukkumaan, se on tylsää jos vaikka jää joku leikki kesken. Mutta muuten se on kivaa, paitsi jos ei nukahda ja se kestää hirveen pitkään...”

”Nukkuminen on kans kivaa, kun saa mennä peiton alle lämpimään ja kuunnella satua.”

Kuvio 2: Perushoidolliset tilanteet.

6.3 Perhe

Perhe on yläluokka, joka sisältää alaluokkina vanhemmat, hakemisen ja kodin. Perhe ja koti ovat tärkeitä asioita lasten elämässä ja he halusivat tarinoissaan tuoda esiin niiden merkityksen. Lapset kertoivat tarinoissaan päiväkotipäivästään ja monet mainitsivat kotiinlähdon. Muutamat lapset painottivat sitä, että juuri vanhemmat hakevat heidät kotiin.

”Ja iltapäivä on tosi kiva kun äiti tai isä tulee hakee ja pääsee omaan kotiin.”

”Ja sitten äiti ja isä tulee hakemaan, se on parasta.”

Päiväkodista lähteminen ajateltiin positiivisena asiana. Vaikka lapset pääsääntöisesti kertoivat viihtyvänsä päiväkodissa, oli kotiinlähtö kuitenkin monilla mielessä. Muutama lapsi kertoi myös millä heidät haetaan kotiin.

”Päiväkodissa on kyl tosi kivaa, mut äiti ja isä on tosi rakkaita ja ne tulee hakee. Pulkalla.”

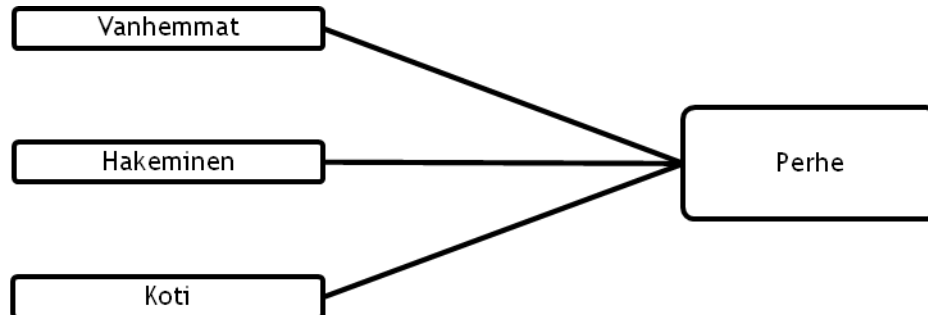
”Sitten sitä tultiin hakemaan ja se meni kotiin autolla.”

Kotiinlähtö on lapselle selkeä käännekohta päivässä. Monet lapset päättivät kertomuksensa siihen, että oli kotiinlähdon aika. Tarinoista ilmenee, että lapset ymmärtävät päiväkotipäivän loppuvan silloin kun heidät haetaan kotiin. Tarinoista huomaa, että monelle lapselle päiväkotipäivän struktuuri on selkeä, he tietävät mikä toiminta on vuorossa milloinkin. Joissakin tarinoissa kerrottiin, että lapset haettiin kotiin ulkoa.

”Ulkoa haettiin kotiin ja sitten loppui päiväkotipäivä”

Lähes jokainen lapsi mainitsi jollakin tavoin sen, että juuri heidän omat vanhempansa tulevat hakemaan päiväkodista. Tarinoista saa sellaisen kuvan, että vanhemmat ja sisarukset ovat erittäin tärkeitä, koska todella moni lapsista heidät tarinoissaan mainitsee. Tarinoissa perhe oli yleensä positiivisessa merkityksessä esillä, yhdessä tarinassa sisarukset riitelivät keskenään, mutta sekin tarina sai onnellisen lopun, kun riita sovittiin. Moni lapsista mainitsi päivän kohokohdaksi sen kun vanhemmat hakevat kotiin.

Tarinoissa muutaman kerran tuli esiin myös koti. Lapset puhuivat siitä yleensä siinä vaiheessa kun kertoivat perheestään jotakin. Yksi lapsi kertoi koko päivän tarinan eli kun useimmat päättivät päiväkotikertomuksensa siihen, että heidät tultiin hakemaan kotiin kertoi tämä lapsi vielä mitä teki kotona. Tarinoista huomasi, että koti on positiivinen paikka ja lapset kaipaavat sinne. Päiväkodissa he kertoivat olevansa päivisin ja muulloin kotona.

Kuvio 3: Perhe.

6.4 Ohjattu toiminta

Ohjattu toiminta on yläluokka, joka sisältää alaluokat aamupiiri, jumppaaminen ja sisätoiminnot. Suurin osa lapsista mainitsi ainakin jotain edellä mainituista alaluokista. Tarinoista ilmenee, että lapset pääsääntöisesti pitivät ohjatusta toiminnasta ja päivän struktuuri oli heille selkeä.

Osa aamupiirin maininneista lapsista kertoi sen olevan tylsää, kun taas osa piti aamupiiristä. Lapset osasivat sijoittaa aamupiirin aamupäivään ja tiesivät sen tulevan aamiaisen jälkeen.

”Sit on kans aamupiirejä, jossa luetellaan kuka on täällä. Ne on välil vähän tylsii ja sit mennään pois.”

”Aamupiiri on kiva, kun siinä lauletaan ja kerrotaan loruja ja runoja.”

Aamupiiristä mainitessaan lapset käsitelivät myös aamupiirin rakennetta ja mitä muuta siihen kuuluu. Eräs lapsista kertoi aamupiiristä hyvinkin yksityiskohtaisesti. Ohjattu toiminta luo lapselle struktuuria päivään ja tuo turvan tunnetta. Päiväkodin aamupiiri voi olla hieman erilainen joka päivä riippuen myös sen pitäjistä, mutta tutkimusryhmässä on tietyt asiat, jotka käsitellään joka päivä. Näitä asioita ovat muun muassa, että mikä vuosi nyt on, mikä kuukausi on menossa, millainen sää ulkona on ja keitä lapsia on paikalla. Muutama lapsi kertoi tarinassaan, että aamupiirissä on melko tylsää, kun pitää istua paikoillaan ja kuunnella. Yksi lapsista mainitsi pitävänsä aamupiiristä, kun siinä lauletaan ja kerrotaan loruja. Espoon varhaiskasva-

tussuunnitelmassa kerrotaankin (2001, 15), että lapselle luetaan ja kerrotaan esimerkiksi satuja ja loruja, jotta hän saa tilaisuuden nauttia kuulemastaan. Lapsen sosiaalisuuden, tunteiden ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan erityisesti kielen avulla. Aamupiirissä ja muussa ohjatussa toiminnassa tulee turvata jokaiselle lapselle tasapuoliset mahdollisuudet esillä olemiseen ja yhdessä leikkimiseen ryhmässä.

”Leikkimässä vaatteet päällä, sitten pitää mennä aamiaiselle, jonka jälkeen tulee aamupiiri. Siinä kysytään vuosilukuja ja tammi- ja helmikuu ja päivä ja keitä lapsia on paikalla. Ja apulainen saa katsoa sään. Apulainen sanoo millainen sää on ja laitetaan lappu seinälle...”

Ne lapset, jotka kertoivat jumppaamisesta ja salista, kertoivat niistä positiivisessa merkityksessä. Muutama lapsista mainitsi jumppaamisen kertomatta siitä sen enempää. Jumppaaminen oli lapsien mielessä mahdollisesti sen vuoksi, että kun olimme päiväkodilla saduttamassa, heillä oli ollut juuri jumppapäivä. Toisaalta jumppa oli monista lapsista todella mukavaa ja tarinoiden mukaan lapset saavat liikkua paljon niin itsenäisesti kuin ohjatustikin.

”Mutta joskus mennään jumppaamaan ja se on kivaa.”

”Me jumpattiin tänään. Me juostiin ja kontattiin siellä.”

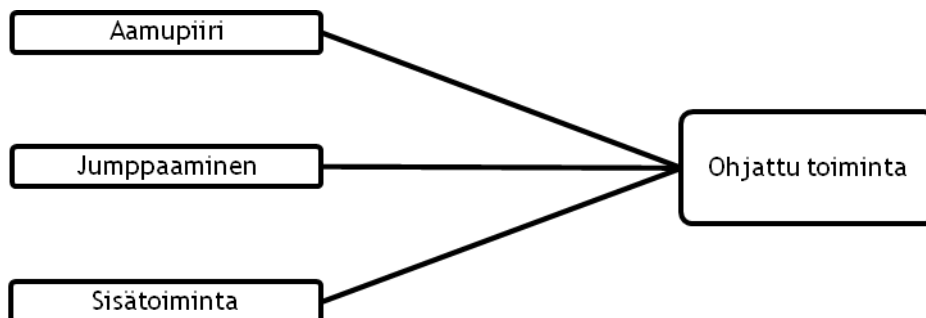
Alaluokka sisätoiminnot sisältää muun muassa piirtämisen, rakentamisen, satujen kertomisen ja lukemisen. Lapset puhuivat sisätoiminnoista paljon ja monet kertoivat omista mieltymyksistään. Monet lapset kertoivat tarinoissaan mielipuuhiistaan ja mitä yleensä päiväkodissa tekevät. On tärkeää, että lelut ja välineet harrastaa ja kokeilla erilaisia tekemisen muotoja ovat lähellä lapsia. Eli esimerkiksi kirjojen, askarteluvälineiden, pelien ja muiden vehkeiden tulee olla lasten ulottuvilla, jotta he voivat kiinnostua niistä. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2001, 18, 21) kerrotaan, että lasta rohkaistaan omaperäiseen kuvailmaisuun, jonka lähtökohtana ovat hänen omat ajatuksensa, havaintonsa, kokemuksensa, tunteensa ja mielikuvansa. Tärkeää on arvostaa lasten töitä pitämällä niitä mahdollisimman paljon esillä, dokumentoimalla niitä ja keskustelemalla niistä yhdessä ja kahden kesken. Lasten kädentaitoja ja arjen oppimista kehittää muun muassa kaikenlainen rakentelu, askartelu ja osallistuminen arjen askareisiin. Myös esimerkiksi pukeutumiseen liittyy monenlaisia kädentaitoja ja siksi se voi olla joillekin lapsille hankalaa. Yksi lapsi kertoikin pukemisen olevan hankalaa, vaikka osaakin pukea itse. Erilaiset toiminnat kehittävät eri osa-alueita ja sen vuoksi on hyvä, että lapset voivat kokeilla kaikenlaisia toimintoja.

”Sellainen päivä olis ihana, kun meil on ollut vesileikkejä tai jumppaa.”

”Sitten voidaan tehdä jotain jännittävää. Sitten kun me piirretään niin voidaan lukea kirjaimia seiniltä.”

”Tääl Nalleluolas saa kattoo kirjaa ja pelaa pelei ja sit tääl saa rakentaa. Ja sit saa välil mennä hiekkaleikkiin.”

Ohjattu toiminta on merkityksellistä päiväkodin toimintaa, jossa lapsi saa turvallisessa ympäristössä opetella tekemään erilaisia asioita ja oppia uusia taitoja. Espoon varhaiskasvatussuunnitelman (2001, 15) mukaan yhtenä keskeisenä sisältöalueena on kieli ja vuorovaikutus. Siinä merkittävänä asiana on, että lasta rohkaistaan ja ohjataan niin, että hänestä kasvaa vähitellen aktiivinen puhuja ja kuuntelija erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Ohjattu toiminta on päiväkodin työntekijöille hyvä väylä opettaa lapsille erilaisia tietoja ja taitoja. Varhaiskasvatuksessa eri tiedon-, taiteen-, ja taidonalojen kautta lapsi oppii ymmärtämään ympäröivää maailmaa yhä enemmän.

Kuvio 4: Ohjattu toiminta

6.5 Toiminnan raamit

Toiminnan raamit on yläluokka, joka muodostuu alaluokista säännöt ja sopimukset sekä komentaminen. Säännöt, sopimukset ja komentaminen tulivat esiin monen lapsen tarinassa ja niistä puhuttiin sekä ymmärtävällä tavalla että kerrottiin niiden olevan ikäviä asioita.

Säännöt ja sopimukset tulivat esille tilanteissa, joissa lasten tulee toimia tietyllä tavalla, koska niin on sovittu. Jos sopimuksia noudattaa ja käyttäytyy hyvin lepothetkellä niin pääsee esimerkiksi leikkimään.

Ihaninta on kun saa nukkua, ja se herääminen, ku sit on levänny. Ja sit saa mennä leikkii leikkiluolaan jos on hiljaa.”

Tarinoissa tuli muutaman kerran esille myös se, että teoilla on seurauksia eli jos esimerkiksi käyttäytyy huonosti lepohetkellä niin siitä seuraa unikaverikielto.

”Joskus ne (aikuiset) määrää, ettei saa ottaa unikaveria, jos se on jo otettu pois. Toisena päivänä sitten ei saa ottaa. Ja sitten toisena saa ottaa. Mulle ei oo tullu unikaverikieltoa. Unikaverikielto tulee jos hölmöilee nukkarissa.”

”Sit jos leikkii unikaverilla, nii se otetaan pois. Jos siel on nätisti niin pääsee pois. Ja jos hölmöilee niin sit pitää olla kauemmin.”

Komentamisen lapset kokivat negatiivisena asiana. Toisaalta joku lapsista ymmärsi huutamisen johtuvan jostakin asiasta kuten sääntöjen rikkomisesta.

”Joskus ei oo kivaa, kun joku komentaa.”

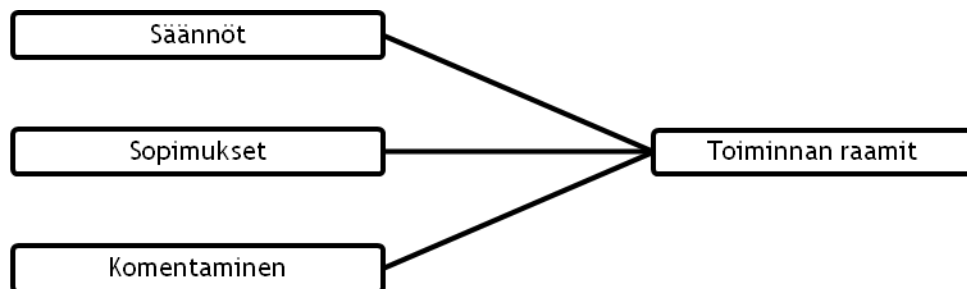
”Mulle huudetaan joskus, kun ryhmä on melu-ukkoja.”

”Ei oo kivaa, kun aikuiset komentaa.”

Yllättävän monen lapsen tarinoissa tulivat esille jollain tavoin joko säännöt tai komentaminen. Toisaalta ne linkittyvät myös suurelta osin yhteen, koska yleensä komentaminen johtuu siitä, etteivät lapset ole noudattaneet sovittuja sääntöjä. Sääntöjä sivuavat lauseet lasten tarinoissa olivat melko neutraaleja. Lapset tiesivät, että ”jos tekee jotain sovitulla tavalla saa tehdä jotain, mutta jos ei noudata sääntöjä niin sillä on seurauksensa”. Komentaminen on selvästi lapsista ikävää ja moni mainitsikin siitä.

Yhteiset säännöt päiväkodissa ovat välttämättömiä, lasten tulee tietää mikä on oikein ja mikä väärin, ja päiväkodin kasvatushenkilöstön tehtävänä on opettaa ja ohjata lapsia siinä. Aina lapset eivät muista noudattaa sääntöjä ja tällöin sääntöjen noudattamatta jättämisestä voi tulla seurauksia. Lapset kertoivat, että jos hölmöilee uniaikana, saattaa seuraavana päivänä seurata unikaverikielto. Toisaalta sitten positiivisessa mielessä sääntöjen noudattamisesta pitää muistaa palkita, kuten yksi lapsi kertoikin, että jos on ollut kiltisti lepohetkellä palkiksi saa mennä leikkiluolaan leikkimään. Yhtenä Espoon varhaiskasvatussuunnitelman (2001, 16–17) tavoitteena on, että lapsi oppii käsityksiä oikeasta ja väärästä kokemusten ja pohdintojen kautta. Lasta myös opetetaan ymmärtämään hyvien tapojen merkitys jokapäiväisessä

elämässä ja ohjataan noudattamaan niitä. Yhteiset säännöt ovat myös tärkeitä lasten välisessä toiminnassa ja tietyt säännöt ovat myös senkin vuoksi, että otetaan toiset ihmiset ja päiväkotikaverit huomioon. Komentamisesta lapset eivät tarinoiden mukaan pidä. Toisaalta moni lapsista ymmärsi, että huutaminen johtuu jostain väärästä asiasta mitä he ovat tehneet. Eräs lapsista kertoikin ymmärtävänsä, että häntä komennetaan, koska pitää liikaa meteliä.

Kuvio 5: Toiminnan raamit.

6.6 Osallisuus tuloksissa

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin Mikko Orasen (2008, 11) osallisuuden ulottuvuuksia. Yleisesti tarinoista selvisi, että osallisuutta ilmenee tutkimusryhmässä. Kuitenkaan tarinoiden mukaan ainakaan kaikki osallisuuden ulottuvuudet eivät toteudu. Osallisuuden toteutumiseksi ei tarvitse kuitenkaan saavuttaa kaikkia ulottuvuuksia.

Oranen (2008, 11) jakoi osallisuuden ulottuvuuden kuuteen osaan. Tarinoista löytyivät lähes kaikki osallisuuden ulottuvuudet, toiset selkeämmin kuin toiset. Näissä tuloksissa tarkastellaan miten osallisuus ilmeni lasten tarinoissa.

Osallisuuden ulottuvuuksien ensimmäisessä osassa (Orasen 2008, 11) lapsella tulee olla mahdollisuus ja oikeus valita osallistuuko hän toimintaan. Päiväkodissa on tiettyjä toimintoja, kuten ruokailu ja lepoaika, joihin lasten on pakko osallistua ja jotka turvaavat lapsen kasvua. Näiden ulkopuolella lapset tuntuvat saavan melko paljon vaikuttaa siihen mitä tekevät.

”Päiväkodissa joutuu nukkumaan, se on tylsää jos vaikka jää joku leikki kesken.”

”Sitten voi kans piirtää, leikata ja tehdä kuvioita.”

Osallisuuksien ulottuvuuksien (Oranen 2008, 11) toisessa osassa lapsella on oikeus saada tietoa meneillään olevista tilanteista sekä omasta roolistaan sekä oikeuksistaan siinä. Tarinoiden mukaan lapset saivat tietoa heidän ympärillään tapahtuvista asioista. He tiesivät päiväkodin säännöt ja oman roolin päiväkodissa. Lapset kuuluvat juuri tähän päiväkotiryhmään. Muun muassa aamupiirissä ja muutenkin päivän aikana lapsien kanssa keskusteltiin ympärillä tapahtuvista asioista ja päivän kulusta. Aamupiirissä on aikuisen apuna lapsista yksi apulainen ja jokainen lapsi saa vuorollaan toimia apulaisena.

”Siinä kysytään vuosilukuja ja tammi- ja helmikuu ja päivä ja keitä lapsia on paikalla. Ja apulainen saa katsoa sään.”

Osallisuuden ulottuvuuksien (Oranen 2008, 11) neljännessä ulottuvuudessa lapsella on mahdollisuus ilmaista omia ajatuksiaan. Osassa tarinoista kerrottiin esimerkiksi kuinka heiltä kysytään aamupiirissä kysymyksiä, joihin lapset saavat vastata ja kertoa omia ajatuksiaan. Toisaalta tämä ulottuvuus ei välttämättä toteudu ihan parhaalla mahdollisella tavalla, sillä osa lapsista taas kertoi aamupiiriin olevan tylsää kun siellä pitää olla vaan hiljaa ja kuunnella.

Osallisuuden ulottuvuuksien (Oranen 2008, 11) kuudennessa ulottuvuudessa lapsella tulee olla oikeus tehdä itsenäisiä päätöksiä. Tarinoiden valossa lapsilla oli toisinaan mahdollisuus päättää omista asioistaan, kuten haluaako piirtää vai leikkiä.

7 Pohdinta

Tarkoituksena opinnäytetyössä oli tuoda esiin miten lapset kokevat päiväkodin arjen sekä miten heidän näkökulmastaan osallisuus päivähoitossa toteutuu. Opinnäytetyön tulosten pohjalta voi sanoa, että tutkimusryhmän lapset viihtyvät päiväkodissa. Lapsilla on päiväkodissa paljon mielekästä tekemistä sekä toimintaa ja he nauttivat ystäviensä kanssa vietetystä ajasta. Viimeaikoina on mediassa ollut paljon puhetta siitä, miten päiväkodit toimivat vain säilytysasemina vanhempien työpäivien ajaksi ja päivää leimaa kiire sekä suunnitellun toiminnan poisjääminen henkilökuntavajeen vuoksi. Opinnäytetyön tulokset tuovat valoa tähän näkökulmaan. Lapset eivät nimittäin ole tätä mieltä. Lapset eivät koe tuota kiirettä, jonka aikuiset tuntevat niin vahvasti. Lapset näkevät päiväkotia ajatellessaan erilaiset toiminnat ja aktiviteetit. Lapset jopa ymmärtävät useimmiten, että aikuiset vain ajattelevat heidän parastaan komentaessaan hieman liian kovaäänisesti. Lapset tulevat päiväkotiin mielellään.

Tarkastelimme opinnäytetyön tuloksia myös Espoon varhaiskasvatussuunnitelman sisältöalueiden valossa. Suurin osa sisältöalueista mainittiin useassa tai muutamassa tarinassa. Kuitenkin muutamaa sisältöaluetta ei mainittu lainkaan. Tämä voi johtua monesta syystä. Se, että lapsi ei puhu paljoa ulkoilusta tai luonnosta osana arkeaan voi johtua sadutuksien ajankohdasta. Sadutukset toteutettiin paukkupakkasilla, joten lapset tuskin ulkoilivat paljoa. Tai todennäköisesti moni lapsi kertoi jumppaamisesta niin paljon juuri siksi että heillä oli juuri jumppapäivä. Syynä voi myös olla, että ryhmä ei juuri toiminnassaan tällä hetkellä painota tuota sisältöaluetta. Tai sitten syynä voi olla, että sisältöalue ei vain sisälly toimintaan. Vain tutkimusryhmämme voi pohtia näitä syitä aidosti ja löytää vastauksia kysymyksiin.

Tavoite lasten saduttamiseen ja satukirjan tekemiseen liittyen toteutui myös. Tätä kautta sai osa ryhmän työntekijöistä myös tutustua heille uuteen työmenetelmään, sillä he eivät aiemmin olleet saduttaneet. Satukirjan tekeminen sujui myös hyvin. Satukirjan tekemisen kautta saivat lapset olla osallisina omassa arjessaan. Myös satukirjan saa ryhmä itselleen käyttöön, ja näin lasten satuihin voidaan myöhemmin palata takaisin. Tämä palveli myös tavoitetta lapsen äänen kuulemisesta sekä lapsilähtöisyyden toteuttamisesta.

Opinnäytetyössä tarkasteltiin myös sitä, miten osallisuus ilmenee lasten tarinoissa. Tarkastelun kehyksenä käytettiin Mikko Orasen osallisuuden ulottuvuuksia. Suurin osa näistä kuudesta ulottuvuudesta toteutui lasten tarinoissa päiväkodin arjesta. Osallisuus siis toteutuu päiväkodissa ainakin jossain määrin. Opinnäytetyön tuloksia arvioitiin myös suhteessa päiväkodin omiin tavoitteisiin. Päiväkodin tavoitteena oli osallisuuden lisääminen kiirettä vähentämällä. Voisiko siis olla, että kun kiirettä ei lasten tarinoissa näkynyt, että ainakin tutkimusryhmämme olisi päässyt lähemmäksi omaa tavoitettaan?

Opinnäytetyö esiteltiin VKK-Metro-hankkeen kehittämisseminaarissa huhikuussa 2011. Seminaariin osallistui muun muassa tutkimuspäiväkotien johtajia ja työntekijöitä. Työstä annettiin paljon positiivista palautetta ja moni osallistuja kertoi innostuneensa sadutuksesta nyt uudestaan ja odottavansa malttamattomana, että pääsisivät saduttamaan. Samassa tilaisuudessa VKK-Metron tutkimusprofessori Tuulikki Venninen esitteli tutkimuspäiväkotien kanssa tehtyä osallisuus-kyselyä. Kysely oli tehty päiväkodin työntekijöille, siitä mitä mieltä he olivat osallisuuden toteutumisesta päivähoidossa. Tämä opinnäytetyö olikin oiva lisä tähän, tuoden lapsen äänen kuuluviin. Monet ihmettelivätkin, ettei tällaista työtä lapsen näkökulmasta oltu tehty aiemmin.

Kehittämisehdotuksemme päiväkodille olisi tehdä sadutusmenetelmä tutuksi uusillekin työntekijöille ja näin lisätä sen käyttöä. Tähän voitaisiin liittää satukirja-projektin muokkaaminen esimerkiksi jokavuotiseksi projektiksi. Suurin hyöty, mitä päiväkoti ja tutkimusryhmä opinnäytetyöstä saa, on todennäköisesti lasten sadutusten kautta saatu tieto. Sadutuksien

kautta päiväkotia saa lapsilta paljon arvokasta palautetta toiminnastaan. Tämän tiedon sisäistäminen ja toiminnan sen pohjalta suunnittelu on todella tärkeää. Valmis opinnäytetyö tul-
laan luovuttamaan täysin päiväkodin käyttöön.

8 Eettisyys ja luotettavuus

Kun opinnäytetyöprosessi aloitettiin haluttiin tehdä opinnäytetyön, josta on hyötyä tutkimus-
päiväkodille. Opinnäytetyön aihetta työstettiin alusta alkaen yhteistyössä päiväkodin kanssa,
jotta löytyisi sellainen aihe, joka on päiväkodin mielestä tärkeä ja jota he haluavat tutkitta-
van. Prosessin aikana opinnäytetyö aihe koki suuria muutoksia, mutta oli tärkeää, että aihe
sopi niin opinnäytetyön tekijöille kuin myös päiväkodin henkilökunnalle.

Tieteelliselle tutkimukselle on laadittu ehtoja, jotka sen tulee täyttää: tutkimuskohteen täs-
mällinen määrittäminen, uuden tiedon tuottaminen, tutkimuksesta on oltava hyötyä muille ja
tutkimuksen on annettava riittävät perusteet julkiselle keskustelulle. Tämä opinnäytetyö
täyttää edellä mainitut tieteellisen tutkimuksen ehdot. Tutkimuksen teossa on myös tärkeää
tarkastella ja arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa
on mahdollista käyttää monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Opinnäytetyön tulee olla
reliiabeli ja validi. Reliabeliudella tarkoitetaan sitä, että tutkimus on toistettavissa. Tämä
tarkoittaa laadullisessa tutkimuksessa sitä, että kaksi eri tutkijaa voi tehdä samasta aineistos-
ta samat tulokset ja johtopäätökset. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on tut-
kittu sitä, mitä on luvattu tutkia. Laadullisessa tutkimuksessa tärkein luotettavuuden kriteeri
on kuitenkin tutkija itse. Arvioinnin kohteena on tutkijan tekemät valinnat ja ratkaisut. Tär-
keää on arvioida luotettavuutta jokaisen valinnan kohdalla ja valinnat pitää pystyä peruste-
lemaan lukijalle tarkasti. Laadullisen tutkimuksen voidaan sanoa olevan luotettava, kun tut-
kimuksen tutkimuskohde ja tulkittu materiaali ovat yhteensopivia eikä teorianmuodostukseen
ole vaikuttaneet epäolennaiset tai satunnaiset tekijät. Laadullisessa tutkimuksessa käytettävä
luotettavuusterminologia voidaan jakaa kolmeen adjektiiviin, jotka ovat uskottavuus, siirret-
tävyyden ja vahvistuvuus, ja joiden avulla tutkimusta tulisi arvioida (Vilkkä 2005, 21, 158–159;
Eskola & Suoranta 2007, 212; Hirsjärvi ym. 2007, 226–227.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijoiden tarkka selostus tutkimuksen to-
teuttamisesta. Tämä tarkkuus koskee kaikkia tutkimuksen vaiheita. Opinnäytetyötä tehdessä
olemme pyrkineet toimimaan objektiivisesti ja puolueettomasti, joskin opinnäytetyö perustuu
suurilta osin tulkintaan. Tulkinnalla tarkoitetaan sitä, että tutkijat pohtivat analyysin tuloksia
ja tekevät niistä omia johtopäätöksiä. Aineiston analyysissä tulkinta on esiin nousevien merki-
tysten selkiyttämistä ja pohdintaa. Ihmiset tulkitsevat eri asioita eri tavoin ja tosiasioistakin
voi tulla tulkintaerimielisyyksiä. Tärkeintä on perustella miten tulkintaan on päädytty ja tar-

kasti kerrottava miten aineisto on kerätty ja analysoitu, miten tuloksiin ja johtopäätöksiin on tultu. (Hirsjärvi ym 2009, 229, 232; Tuomi & Sarajärvi 2009, 134, 141.)

Tutkimuksen tekemiseen liittyy monella tavoin tutkimusetiikka eli hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen. Tutkimusetiikalla tarkoitetaan yleisesti sovittuja pelisääntöjä suhteessa työtovereihin, tutkimuskohteeseen, rahoittajiin, toimeksiantajiin sekä suureen yleisöön. Hyvä tieteellinen käytäntö on sitä, että tutkijat käyttävät tutkimuksessaan sellaisia tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä, jotka on tiedeyhteisön hyväksymiä. Tiedonhankinnassa hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan sitä, että tiedonhankinta perustuu oman alan tieteellisen kirjallisuuden tuntemukseen, muihin asianmukaisiin tietolähteisiin, havaintoihin ja oman tutkimuksensa analysointiin. Hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla opinnäytetyö suunnitellaan, toteutetaan ja raportoidaan tutkimuksessa laadukkaasti. Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijoiden tekemät eettiset ratkaisut kulkevat täysin yhdessä, koska uskottavuus perustuu juuri siihen, että noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Opinnäytetyössä on käytetty eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä ja tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta opinnäytetyön tuloksia julkaistessa. Opinnäytetyössä on noudatettu myös tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja: yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä tutkimusten arvioinnissa. Vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta ja tutkimuksen rehellisyydestä ja vilpittömyydestä on tutkimuksen tekijöillä. (Vilka 2005, 29–30, 32; Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133.)

Opinnäytetyö on tehty noudattaen Laurea-ammattikorkeakoulun tutkimuseettisiä ohjeita sekä hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Heti opinnäytetyösuunnitelman hyväksymisen jälkeen haettiin tutkimusluvat Espoon kaupungilta. Päiväkodissa lasten vanhemmille jaettiin lupalappu, jossa kerrottiin keitä olemme, mitä teemme, milloin ja mihin tietoja käytetään. Opinnäytetyössä on mainittu päiväkotini nimeltä, sillä siihen on saatu päiväkodin työntekijöiltä ja johtajalta suostumuksen. Lasten anonymiteetti on säilytetty aineistoa tutkittaessa. Anonymiteetti antaa tutkimukselle selkeitä etuja. Se esimerkiksi lisää tutkijan vapautta tutkia arkojakin asioita (Mäkinen 2006, 114). Luvat saatua aloitettiin sadutus päiväkodilla ja lapset saivat valita osallistuvatko he siihen vai eivät. Aineistonkeruuvaiheessa kirjoitettiin omia ajatuksiamme ja havaintoja ylös, joita voitaisiin käyttää myöhemmin opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa.

Aineiston keräämisen jälkeen alettiin analysoida. Tutkimuksen luotettavuutta haluttiin parantaa, joten käytimme sen vuoksi tutkijatriangulaatiota, mikä tarkoittaa sitä, että samaa tutkijasta toteuttaa useampi tutkija (Vilka 2005, 54). Analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä. Tutkijatriangulaatiota käytimme, kun molemmat tahoillamme etsimme aineistosta samoja aiheita. Samaan kategoriaan liittyvät asiat alleviivattiin samalla värillä. Sen jälkeen

pelkistettiin jokainen lause muutamaksi sanaksi. Tämän jälkeen käytiin pelkistykset yhdessä lävitse ja valitsimme mielestämme sopivimmat. Pelkistykset leikattiin pieniksi lapuiksi, jotka yhdessä yhdistettiin samoihin asioihin liittyviin alaluokkiin. Tämän jälkeen mietittiin jälleen erikseen, mitkä alaluokat kuuluisivat samoihin yläluokkiin. Yläluokat käytiin jälleen yhdessä läpi. Tämä menettely aineistoa analysoitaessa on lisännyt tutkimuksen luotettavuutta oleellisesti.

Opinnäytetyöprosessin aikana kerättyä aineistoa tullaan käsittelemään luottamuksellisesti ja se tullaan hävittämään tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Päiväkotiryhmää varten teimme lasten saduista satukirjan, joka jää vain heidän omaan käyttöön. Opinnäytetyöhön liitetystä versiosta on poistettu lasten nimet sekä ryhmän nimi. Opinnäytetyöprosessin aikana toimimme avoimesti ja keskustellen tutkimuspäiväkodin kanssa kaikista asioista.

Lähteet

Eskola, J. ja Suoranta, J. 2007. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Espoon varhaiskasvatussuunnitelma. 2001.

<http://www.espo.fi/binary.asp?path=1;28;11866;11869;39339;22478;22491;42982;42983;22641;22643&field=FileAttachment> Luettu 3.9.2010.

Finlex. 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Luettu 14.8.2010.

Finlex. 16.3.1973/239 . Asetus lasten päivähoidosta.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=asetus%20lasten%20p%C3%A4iv%C3%A4hoidosta>. Luettu 7.9.2010.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hujala, E., Puroila, A., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Karlsson, L. 2005. Sadutus, avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Karlsson, L. 2006. Lapset kertovat... Stakes, Työpapereita 9/2006. Helsinki: Stakes.

Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan abc. Helsinki: Tammi.

Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä!: Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Oranen, M. 2009. Lasten osallisuus. Sosiaaliportti. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/> Luettu 1.9.2010.

Riihelä, M., Karlsson, L., Karimäki, R. & Lastikka, A. 2008. Korvaan päin: lasten satujen kirja. Vaasa: Lapset kertovat ja toimivat.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

<http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf> Luettu 7.9.2010

Stenvall, E. & Seppälä U. 2008. Talo lapsia varten. Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. www.socca.fi/aineistot/Talo_lapsia_varten.pdf Luettu 1.9.2010.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta. 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. <http://www.tenk.fi/HTK/index.htm> Luettu 8.9.2010.

Tutkimuspäiväkodin VKK-Metro-työskentelymateriaali. 2010.

Uusitalo, I. & Laakso, T. 2005: "Sit tääl on sellainen lohikäärme, millä voi ratsastaa..." lapset elinympäristönsä kehittäjänä. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

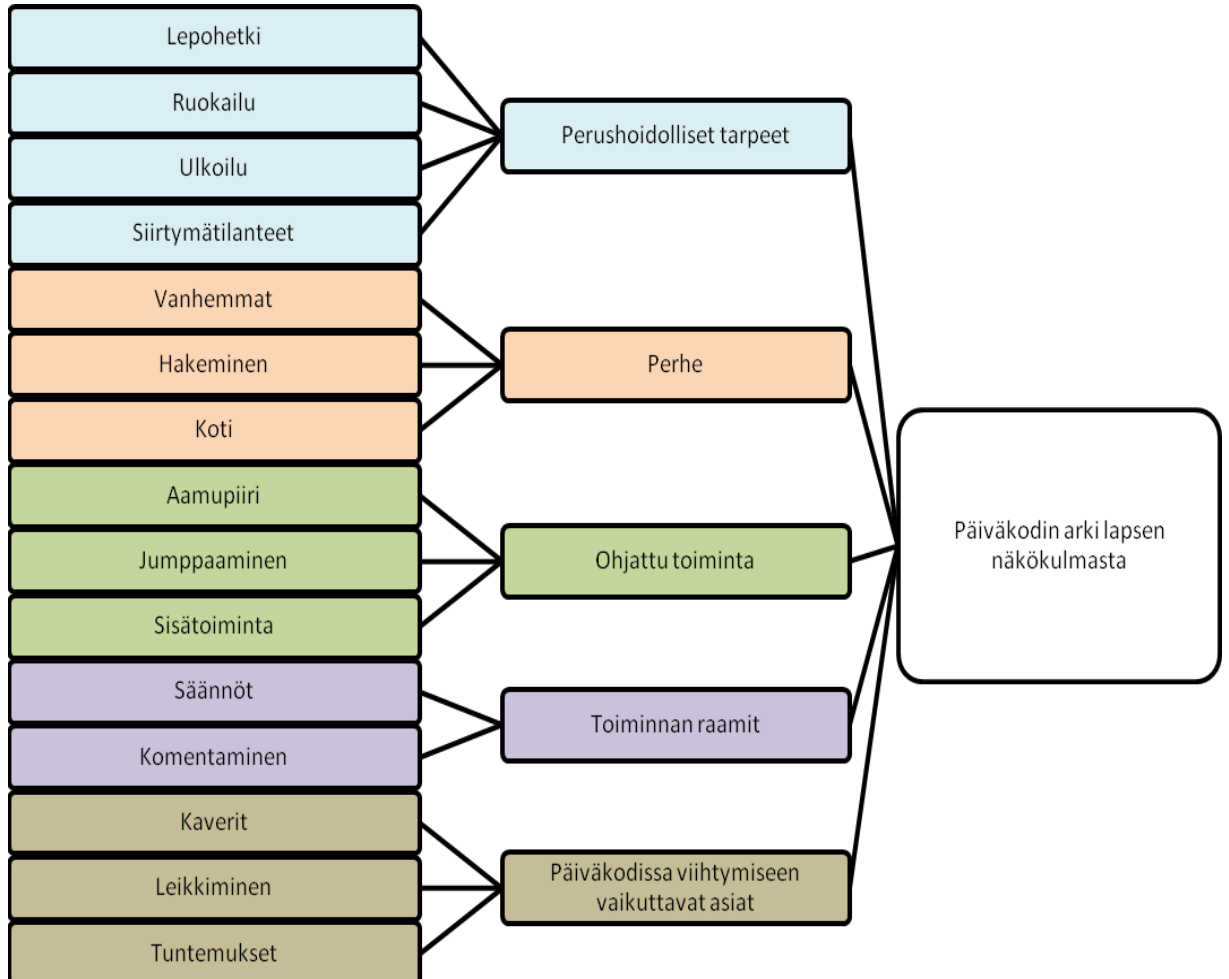
Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2007. Lapsuus

erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Liitteet

Liite 1: Sisällönanalyysin luokat

Liite 2: Lupalappu lasten vanhemmille

LAUREA

12.1.2011

Hei,

Olemme Otaniemen Laurean neljännen vuoden sosionomiopiskelijoita ja toteutamme opinnäytetyötämme Lintumetsän päiväkodissa. Opinnäytetyömme tarkoituksenamme on selvittää millaisen lapset kokevat päiväkodin arjen sekä mitä asioita he siinä pitävät tärkeinä.

Tiedonkeruun menetelmänä käytämme sadutusta. Sadutuksen perusideana on, että lapsi saa kertoa tarinan haluamastaan aiheesta ja tämä tarina kirjoitetaan ylös sana sanalta. Sadutuksen yhteydessä voidaan myös piirtää kuva tarinasta.

Tarinoita käsitellään nimettömästi sekä niistä saatua tietoa käytetään ainoastaan opinnäytetyömme tekemiseen sekä ryhmälle koottavaan satukirjaan.

Lapsen nimi: _____

1.

Lapseni saa osallistua sadutukseen

2.

Lapseni tarinaa ja kuvia saa käyttää ryhmän yhdessä tekemään satukirjaan

Huoltajan allekirjoitus: _____

Palauttaisitteko tämän lupalapun ryhmän työntekijöille 21.1.2011 mennessä!

Talvisin terveisin!
sosionomiopiskelijat
Jutta Norja ja Elina Kokkonen

Liite 3: Espoon kaupungin tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPA

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN

Espoon sivistystoimen suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosyksikkö myöntää tutkimusluvan 14.12.2010 päivätyn tutkimuslupa-anomuksen mukaisesti.

Hakija: Jutta Norja ja Elina Kokkonen

Aihe: Päiväkodin arki lapsen kertomana

Edellytyksenä on, että tutkimuksen suorittaja/t ei/vät käytä saamiaan tietoja asiakkaan tai hänen läheistensä tai henkilökunnan vahingoksi eivätkä luovuta saamiaan henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pitävät ne salassa.

Tutkimustulokset tulee esittää niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä: Lisäksi on noudatettava henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä olevia tutkimusrekistereitä koskevia säännöksiä.

Edellytämme, että tutkija/t luovuttaa/vat Suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosyksikön käyttöön maksutta lopullisen tutkimusraportin.

Espoossa 11.1.2011

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Virpi Mattila".

Virpi Mattila

Varhaiskasvatuksen kehittämispäällikkö
Espoon kaupunki
Sivistystoimi
Suomenkielinen varhaiskasvatus
PL 302, 02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh: 09- 8162 3022
E-mail: etunimi.sukunimi@espoo.fi